

Budapesti Gazdasági Főiskola
KÜLKERESKEDELMI FŐISKOLAI KAR
PR SZAK
Levelező tagozat

ELEKTRONIKUS ARCHÍVUMOK MAGYARORSZÁGON 2002-BEN

Készítette: Galyó Tünde

Budapest 2002

1. BEVEZETÉS	6
2. MAGYAR ELEKTRONIKUS KÖNYVTÁR	6
2.1 A MAGYAR ELEKTRONIKUS KÖNYVTÁR LÉTREJÖTTE	7
2.2.1 Kulcsfontosságú személyek	8
2.2 A MEK FELÉPÍTÉSE	9
2.3 A MEK FEJLESZTÉSE	14
2.4. ISMERTSÉGE	17
3. NAVA.....	20
3.1 NEMZETKÖZI KITEKINTÉS	20
3.1.1 Az EBU tartalommenedzselése.....	21
3.1.2 Az Európa Tanács álláfolgalása	21
3. 2 A NAVA ALAPKONCEPCIÓJA.....	22
3.3 A NAVA MEGVALÓSÍTÁSÁNAK FOLYAMATA	22
3.3.1.Jogi kérdések.....	25
3.3.2 Technológiai kérdések.....	28
3.3.3. Szabványosítás	29
3.4 A NAVA MŰKÖDÉSÉBEN RÉSZTVEVŐ INTÉZMÉNYEK.....	29
3.5 A NAVA MŰKÖDÉSI MODELLJE 2002-BEN.....	30
3.5.1 Megválaszolendő kérdések	33
3.5.1.1 Virage Video Logger rendszer.....	33
3.5.1.2. A minimálmodell.....	34
3. 6 A NAVA ISMERTSÉGE	34
3.7 ARCHIVÁLÁS A MAGYARORSZÁGI TELEVÍZIÓKNÁL.....	35
3. 7. 1 Magyar Televízió	35
3.7.1.1.Kihívások az archívumban	36
3.7.1.1. Digitális televíziózás és előzményei a Magyar Televízióban	38
3. 7. 2 Duna Televízió.....	39
3. 7.3 RTL Klub	39
3. 7.4 TV2.....	39
3. 7.5 Archiválási gyakorlat kisebb televízióknál.....	40
4. NAVA PR TERV	41
4.1 A PR TERVEZÉSRŐL ÁLTALÁBAN.....	41
4.2 HELYZETELEMZÉS	41

4.2.1 Internetezési szokások Magyarországon	43
4.2.2. Primer kutatás	44
4. 2. 3. Szekunder kutatás	44
4.3 . CÉL MEGHATÁROZÁSA	44
4.3 1. Fő cél:	44
4.3.2 Mellék cél.....	45
4.4 . CÉLCSOPORT MEGHATÁROZÁSA	45
4.4.1. Elsődleges célcsoport	45
4. 4. 2. Másodlagos célcsoport.....	45
4. 4. 3. Harmadlagos célcsoport.....	46
4.5. ÜZENETEK	46
4. 5. 1. Fő üzenet.....	46
4.5.2. Mellék üzenet	46
4.5.2.1.Másodlagos célcsoport.....	47
4.5.2.2. Harmadlagos célcsoport.....	47
4. 6. ESZKÖZÖK.....	47
4. 6. 1 Fő eszközök:	47
4.6.2. Mellék eszközök.	48
4.6.2.1. Levelezőlista	48
4.6.2.2. Hírlevél	48
4.6.2.3. Szponzorok	48
4.6.2.4. Látogatottság növelése	48
4.6.2.5. Sajtómegjelenés.....	48
4. 7. A PR terv megvalósításához szükséges idő- és költségterv	50
4.7.1. Kormányzati és szakmai támogatás.....	50
4.7.2. A megvalósításhoz szükséges idő.....	50
4.8 ÖSSZEGZÉS	51
4.9 ÉRTÉKELÉS	51
5. ÖSSZEFOGLALÁS	52
6. MELLÉKLETEK.....	53
1. SZÁMÚ MELLÉKLET:	53
2. SZÁMÚ MELLÉKLET	54
7. SZAKIRODALOM:	56

1. BEVEZETÉS

Szakedolgozatomban a Magyarországon található elektronikus archívumok közül az interneten található két archívum létrehozásával, működésével és ismertségével foglalkozom. Az Internet rohamos térhódításával párhuzamosan egyre több az információ ami ott található. A megfelelő hozzáférés érdekében ezeket az információkat strukturálni célszerű. Dolgozatom célja bemutatni, hogy az Internet milyen lehetőségeket nyújt, amennyiben az ott található dokumentumok egy metaadatbázis segítségével megfelelően visszakereshetőek. Egy-egy olyan az interneten található könyvtár és digitális archívumot vizsgálok meg alaposabban, melyek az információkat rendszerezik, és ezáltal könnyen hozzáférhetővé teszik

A Magyar Elektronikus Könyvtár, mint működő szöveges archívumot, mutatom be. A Nemzeti Audiovizuális Archívum, mint dokumentumok, képek hanganyagok és mozgófilmek archívuma jelenleg még nem működik, viszont a működési modellje alapján úgy gondolom megvalósulása jelentős lesz. A nemzetközi gyakorlatban már számos hasonló elven működő archívum van és ezekre a későbbiek során majd kitérek. Mindkét archívumra jellemző, hogy a magyar kulturális örökséget kívánják gondozni, az elvesztéstől megmenteni és mások számára hozzáférhetővé tenni.

2. Magyar Elektronikus Könyvtár

A MEK a Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési (NIIF) Program és az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) egyik projektje, és a magyar nyelvű vagy magyar vonatkozású, oktatási, tudományos, vagy kulturális célokra használható, szabadon terjeszthető elektronikus dokumentumok központi gyűjtőhelye kíván lenni. Web felülete a <http://www.mek.iif.hu> lapon érhető el A Magyar Elektronikus Könyvtár célja, hogy összegyűjtse, rendszerezze, egységes formátumra hozza és minél több érdeklődő számára hozzáférhető módon szolgáltatson elektronikus dokumentumokat. A MEK egy non-profit mozgalom: a szolgáltatás mindig nyilvános és ingyenes marad, s a fejlesztésében és bővítésében bárki részt vehet. Bármely gépen létrehozhatók részgyűjtemények, a MEK anyagának egyes részletei nem kereskedelmi célokra szabadon másolhatók és terjeszthetők, néhány egyszerű szabály betartásával

A MEK-ben gyűjtött anyagok körét nagyjából így lehet meghatározni: "Magyar nyelvű vagy magyar/közép-európai vonatkozású, és tudományos, oktatási, vagy kulturális célokra használható, a szerzői jogok tiszteletben tartásával szabadon terjeszthető (public domain) teljesszövegű dokumentumok." A már megjelent kiadványok gyűjtésén kívül a MEK

másik feladata az elektronikus publikálás bátorítása, különösen olyan anyagoké, melyek elsődleges célja az információ és a tudás terjesztése.

2.1 A Magyar Elektronikus Könyvtár létrejötte

Az elektronikus könyvtár ötlete 1994 tavaszán a NETWORKSHOP 94-en merült fel, majd a Pocok-workshop keretében létrejönnek a MEK működését leíró ajánlások. Még ebben az évben, májusban elindul a MEK-L levelezőlista. Őszi elkészül az Ajánlás, amely a könyvtár "működési szabályzatát" írja le. Teszt gyűjtemények készülnek a Budapesti Közgazdasági Egyetem és a Miskolci Egyetem gopher szerverein. 1994. novemberében az Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program, elindított és vezetett könyvtári projektjének részeként felvállalta a MEK támogatását. A támogatás lényegében az IIF központi számítógépének és azon futó szolgáltató programoknak a használatát jelenti. Ugyanekkor a Magyar Elektronikus Könyvtár belekerül a Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Programba és azóta az NIIF biztosítja a projekt technikai hátterét. Ekkorra elkészül a végleges MEK.RFC 1.0-ás verziója, majd heteken belül elérhetővé válnak a BKE és a Miskolci Egyetem gopher-szerverein az első MEK-tesztkönyvtárak.

1995 márciusában a Tudományos és Műszaki Tájékoztatásban megjelenik a MEK-ajánlás és Moldován István hosszabb tanulmánya, így a kezdeményezés széles körben ismertté válik. A MEK központi gopher és FTP szolgáltatása 1995 tavaszán az IIF új központi gépén, a Helkán elkezdődik a Magyar Elektronikus Könyvtár tesztelése. Őszi megvalósul a MEK kísérleti üzeme és kész az ideiglenes www-felület is, és november 1-én megjelenik az RFC javított 1.1-es verziója.

1996 márciusában történik meg a hivatalos megnyitó az Internet-Expo magyar pavilonjának felavatása kapcsán. 1996 júliusában elkészült a Web-felület is.

1997-ben a MEK teljes és aktuális gyűjteménye körülbelül 1200 dokumentumot tartalmazott, mely állomány nyilvánosan és térítésmentesen elérhető mindenki számára, aki hozzáfér az Internethez. A technikai hátteret vegyesen egy HTTP (World-Wide Web) és egy Gopher szerver jelentette. Az URL címek, melyeken keresztül a MEK elérhető volt a következők: <http://www.mek.iif.hu>, vagy <gopher://gopher.mek.iif.hu>, vagy <ftp://ftp.iif.hu/pub/MEK/porta>

1999 őszén az Országos Széchényi Könyvtár révén komoly szakmai, szervezeti és pénzügyi háttérrel kapott az Elektronikus Könyvtár. Létrejött az Országos Széchényi Könyvtáron belül a Magyar Elektronikus Könyvtár Főosztály.

2000 elején elkezdődött a MEK 2.0 -ás verziójának a megtervezése. Ez tulajdonképpen egy több tízezer darabos gyűjteménnyel rendelkező, korszerű és szabványos, könnyen használható digitális könyvtár felépítését jelenti. A fejlesztés során meg kellett teremteni a technikai feltételeket és közben a már futó szolgáltatást is folyamatosan fejleszteni kellett.

A projekt 2001 végén indult be igazán, és 2002 áprilisára nagyjából elkészült az adatfelviteli rész és az új Web-felület, ami az alábbi címen próbálható ki: <http://mekmester.oszk.hu/>

A MEK 1.0-ás és 2.0-ás szolgáltatása jó pár évig párhuzamosan fog működni - előbbi a helkán, utóbbi a mekmesteren - és a két gép egymás tükörszervereként szolgál majd. A gopher szolgáltatást megszüntették, a legfontosabb felhasználói körnek - a vakoknak - egy egyszerűsített Web-felület készül. Az anonim FTP hozzáférést a 2.0-ás verzióban is biztosítják majd, elsősorban a részleges vagy teljes tükrözések és az FTPMail szolgáltatást használók érdekében. Fontos még megemlíteni, hogy a 2.0-ás verzióba már csak olyan művek kerülhetnek be, amelyeknél a copyright helyzete tisztázott. Vagy van írásos engedély a MEK-ben való archiválásra, vagy az Artisjus-on keresztül kell jogosítani a műveket

2.2.1 Kulcsfontosságú személyek

A Magyar Elektronikus Könyvtár létrehozásában kulcsfontosságú szerepet betöltő személyek a közül meg kell említenem néhányat, természetesen a teljesség igénye nélkül, mert rajtuk kívül még sok önkéntes dolgozott, dolgozik a MEK megvalósításán, fejlesztésén.

Drótos László, az, aki az Ajánlás-ban a megfogalmazta MEK célját: "A Magyar Elektronikus Könyvtár (MEK) célja az, hogy összegyűjtse, katalogizálja és szolgáltatassa azokat a magyar nyelvű vagy magyar vonatkozású dokumentumokat, melyeknek számítógépes hálózaton való, nem-kereskedelmi célú terjesztése nem tiltott. A MEK gyűjteményébe kerülő dokumentumok az átlagos hálózati információs anyagoktól jobb minőségükkel és könnyebb visszakereshetőségükkel térnek el. A MEK az oktatási-kutatási szférát szeretné ellátni gyakran keresett vagy nehezen hozzáférhető dokumentumokkal."

Kokas Károly 1994. novemberében az Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program, (JATE Könyvtár) által elindított és vezetett könyvtári projektjének részeként felvállalta a MEK támogatását. A támogatás lényegében ez a támogatás az IIF központi számítógépének és azon futó szolgáltató programoknak a használatát jelentette.

Moldován István jelenleg az Országos Széchenyi Könyvtár Magyar Elektronikus Könyvtár Osztályának vezetője. A MEK-nek az OSZK-ba való integrálásában vett többek

között tevékenyen részt, de hasonlóan a fentebb említett személyekhez tevékenyen részt vett a MEK létrehozásában

2.2 A MEK felépítése

A www.mek.iif.hu címen a Magyar Elektronikus Könyvtár nyitóoldalát láthatjuk.

The image shows the homepage of the Hungarian Electronic Library (MEK). The top part has a yellow background with a grid of service links. The bottom part has a teal background with a list of subject categories and project supporters. The footer contains server statistics and contact information.

1. ábra A MEK nyitóoldala

A főoldal két különálló részből áll. Egy világossárga színű részből, ami nagyon informatív, a másik rész zöld alapon sötétebb betűkkel tartalmazza az olvasótermet, a támogatókat, a

Kalmár, és a Study Web díjat, linket a statisztikához, az OSZK tükörhöz, a webfelület készítőihez, és egy e-mail címet.

Az **Üdvözlőm** link alatta MEK könyvtárosok rövid köszöntője olvasható, és pár soros ismertető arról, hogy mi is a MEK.

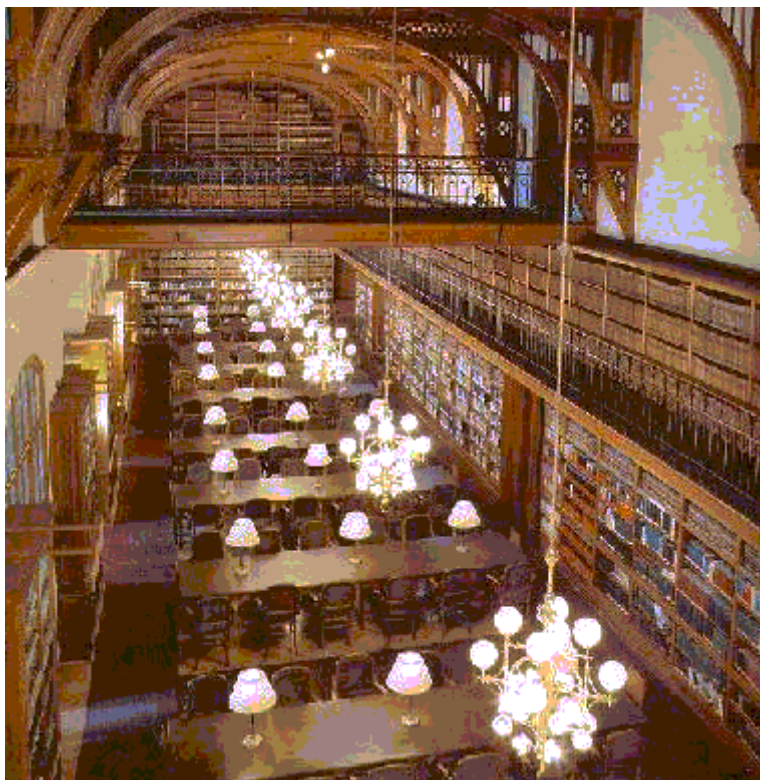
Az **Információs pultnál** megtudni, hogy mit kínál a Magyar Elektronikus könyvtár, milyen dokumentumok vannak a gyűjteményben, hogyan lehet ezekhez az anyagokhoz hozzáférni, segítséget ad egy konkrét dokumentum kereséséhez, hogyan lehet véleményt mondani, és mutat egy link a virtuális világkönyvtárhoz is. Amennyiben valaki kedvet kap, hogy csatlakozzon a könyvtár építéséhez, itt azt is megtudhatja, hogyan teheti azt meg.

A **Ruhatár és raktár** link egy nagyon hasznos aloldalt fed, számos segédprogram letölthető linux és OS/2 használóknak.

Az **Ajánlott olvasnivalókban** a könyvtárosok ajánlanak érdekes és hasznos könyveket különböző témákban és különböző célcsoportnak.

A **Virtuális világkönyvtár** első részében magyar e-szövegek, elektronikus újságok, elektronikus könyvkiadók, elektronikus könyvtárak, online könyvtári katalógusok találhatóak és külön érdekesség, hogy itt megtalálhatjuk a magyar levelező listák archívumát is. Ugyanitt a másik részben külföldi szövegarchívumokat, tematikus Internet-katalógusokat és Internetes keresőrendszereket találunk. Harmadik részében ennek az aloldalnak a virtuális gyarapodását nézhetjük meg.

Nagyon érdekes része a MEK-nek a **MEK Kiállítások** aloldal. Itt számos szépirodalmi művet találunk. Ezen kívül nemcsak szövegeket, hanem többek között írók portréit, könyvtárakat és azok fotóit is megtalálhatjuk. Például aki még nem volt az Országgyűlési könyvtárban itt most megnézheti képen:

2. ábra A Magyar Országgyűlési könyvtár

A **Vendégkönybe** a MEK-et látogatók írhatnak véleményt, javaslatot.

A **MEK munkatársairól** az azonos nevű link alatt lehet információhoz jutni, konkrét igények, kérdések véleményeket lehet mondani telefonon, vagy e-mailen keresztül.

A MEK számomra legjobban használható linkje a **Kereshető katalógus**, ahol számos paraméter alapján kereshetek elektronikus szöveget. Ezek a paraméterek, a teljesség igénye nélkül: szerző, kiadás éve, cím, téma, kulcsszó. Nagyon jól használható, ha egy konkrét művet nem is találok meg, az adott témával foglalkozót mindig, ezért jómagam gyakran töltök le a munkámhoz, tanulmányaimhoz, vagy egyéb a személyes érdeklődésemhez kapcsolódó anyagot.

A **Friss MEK hírek** link, mint neve is mutatja a könyvtárral kapcsolatos fontos eseményekről számol be.

A **Könyvtári faliújság** valóban olyan, mint egy hirdetőtábla, azzal a különbséggel, hogy itt a dokumentumok rendezetten vannak elhelyezve egy nem grafikus felületen, Itt is lehet számos érdekes információt találni.

A **Gyarapodás** link alatt kronologikus sorrendben szerepelnek az utóbbi hónapokban a MEK-be bekerült anyagok, Érdekes közöttük böngészni, mert javított példányok is vannak és még sok más érdekesség.

A **Térhatású VRML MEK**-re kattintva, amennyiben a szükséges szoftver rendelkezésünkre áll egy virtuális könyvtárban barangolhatunk.

Nagyon hasznos a **MIT-HOL** tájékoztató szolgálat, ahol a magyar könyvtárosok válaszolnak a feltett kérdésekre. A kérdést egy űrlap segítségével lehet feltenni, de mielőtt ezt megtennénk érdemes a korábbi kérdések és válaszok linkre kattintani, mert lehet, hogy valaki már megkérdezte, amit mi szeretnénk és választ is kapott. Külön érdekessége ennek az oldalnak, hogy a gazdátlan e-mailek, amelyekre a könyvtárosok válaszoltak de azok a megadott címről „visszapattantak” is szerepelnek itt, tehát itt is érdemes nézelődni. A MIT-HOL a Magyar Internetes Tájékoztató - Hungarian Online Librarian rövidítése is.

Javaslatok és kérdések lapon a Magyar Elektronikus Könyvtár bővítésére vonatkozó ötleteket lehet adni. Ezeket a MEK fejlesztői lehetőség szerint figyelembe veszik és felhasználják. Ezen kívül bármiféle olyan kérdést is fel lehet tenni, amit általában egy könyvtárostól kérdezni szoktak. A válaszok általában egy-két napon belül megérkeznek.

MEK irattárban gyakorlatilag fontos a MEK történetével összefüggő dokumentumokat találunk, illetve külön elrendezve az itt vannak az írott sajtóban megjelent cikkek is.

A nyitóoldal másik részén található az olvasóterem, melyben több mint 4200 dokumentum található meg az alábbi témák szerint rendezve:

Természettudományok

Műszaki tudományok, ágazatok

Társadalomtudományok

Humán területek, kultúra

Kézikönyvek és egyéb

Ezek teljesszövegű dokumentumok. A bennünket érdeklő területre kattintva további részletes csoportosítást találunk.

A **Természettudományok** linkre kattintva az alábbi témák található az aloldalon:

Biológia, Csillagászat, űrkutatás, Fizika, atomfizika, Földtudományok, földrajz, Kémia, Környezetvédelem, Matematika, Orvostudomány, állatorvostan

A **Műszaki tudományok, ágazatok** link alatt a következő csoportosítás van:

Anyagtudományok, Bányászat, Elektrotechnika, Energetika, Építészet, építőipar, Gépészet, automatizálás, Kohászat, Könnyűipar, Közlekedés, szállítás, Mezőgazdaság, élelmiszeripar, Számítástechnika, hálózatok, Távközlés, telekommunikáció, Vegyipar.

A **Társadalomtudományok** link alatt több dokumentum van következő tudományokról:

Filozófia, Hadtudomány, Irodalomtudomány, Jog, Könyvtár, informatika, Közgazdaságtan, Művészet- és művelődéstörténet, Néprajz, Nyelvtudomány, Pedagógia, nevelés, Politika, Pszichológia, pszichiátria, Régészet, muzeológia, Szociológia, Történelem, Tudománytan és – történet.

A **Humán területek, kultúra** link alatt a következőket találjuk:

Ezoterikus irodalom, Film, színház, előadóművészet, Háztartás, Játék, humor, Képzőművészet, Kommunikáció, média, Sport, testnevelés, Szépirodalom, Utazás, idegenforgalom, Vallás, Zene.

A **Kézikönyvek és egyéb link** alatt találjuk a:

Katalógusok, bibliográfiák, Lexikonok, Szótárak, Térképek, Kották, Egyéb linkeket.

A fenti felsorolásból látható, hogy a kereső használata nélkül is célirányosan lehet keresni ebben a könyvtárban. A logikusan felépített aloldalak biztosítják, hogy adott témában, legyen az szociológia vagy csillagászat értékes, és hasznos dokumentumokra lelünk.

Ezen rész alatt találhatóak a MEK projekt támogatói:

Országos Széchényi Könyvtár,
Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program,
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma,
MEK Egyesület,
Magyar Könyvtárosok Egyesülete,
EKSz,
Könyv- és CD-ROM-kiadók,

Amennyiben valaki honlap látogatottságára kíváncsi a Szerver statisztika linkre kattintva képet kaphat a MEK látogatottságáról. Erről még később bővebben ejtek szót.

Mindent összefoglalva a MEK jelenleg egy Magyarországon ismert és nagyon jól használható elektronikus könyvtár. Az információk még modemes kapcsolatnál is gyorsan kinyerhetőek, a dokumentumok a gyors letölthetőek és azonnal használhatóak tanulási, kutatási célra.

A MEK másik érdekes és nagyon hasznos törekvése, amire a későbbiek során még kitérek, hogy nemcsak könyveket lehet megtalálni a könyvtárban e-text-ként hanem folyóiratokat is.

A Nyugat című folyóirat 1908 és 1920 közötti számai feldolgozva megtalálhatóak, benne többek között olyan költők, írók műveivel, mint például Ady Endre, Móricz Zsigmond. Ezt kulturális szempontból nagy jelentőségű folyóiratot így digitalizálva sikerül mindenki

számára hozzáférhetővé tenni. Külön érdekesség, hogy a folyóirat képe is megtalálható, ami egy kicsit kézzelfoghatóvá teszi azt.

3. ábra A Nyugat 1908-ban megjelent első száma

2.3 A MEK fejlesztése

Mint már említettem a MEK 1999-től az Országos Széchényi Könyvtár Magyar Elektronikus Könyvtár Osztályának keretein belül működik. 2001-ben a MEK új szerverre telepítését, adatbázis-környezet kifejlesztését, új Web-felület kialakítását tervezték elsődlegesen. A most működő 2.0-s változatot tovább kell fejleszteni új igények alapján és az egyre növekvő információhalmaz miatt. Mind a szolgáltatás formai megjelenítése, mind a visszakeresés, mind a gyarapítás tekintetében jelentős előrelépések szükségesek a

megnövekedett igények kielégítésére. A MEK állományát viszonylag kis méretéhez képest jóval nagyobb arányban használják és a folyamatosan növekvő igényeknek csak egy minden tekintetben továbbfejlesztett MEK képes eleget tenni.

A MEK több mint 4200 feldolgozott dokumentumot tartalmaz, amelyet havonta rendszeresen több mint 40000-en látogatnak és az egész állományt havonta többszörösen töltik le. Az állomány jelenleg egy leegyszerűsített metaadat struktúra és egy ugyancsak egyszerű teljes szövegű kereső eszköz segítségével visszakereshető. A katalogizálás kézi eljárással, történik

Egy megújult, továbbfejlesztett, a dokumentumok nagy többségére kiterjedő teljes szövegű kereső, a hatékony, idézetszintű visszakeresést fogja biztosítani a jelenleginél fejlettebb, megbízhatóbb szinten. A gyarapításra került dokumentumok módszeres ellenőrzése szükséges, biztosítva a megfelelő tartalmi, formai színvonalat.

Fontos feladat még a magyar online dokumentumok szervezett archiválásának a megszervezése, hiszen a MEK jelenleg még többnyire alkalmi kapcsolatok révén gyarapítja állományát mind magánszemélyek, mind intézmények segítségével. Egyre több hazai intézmény helyezi el kiadványait elektronikus formában is az Interneten mindenki által letölthető módon, ezek azonban formai-tartalmi feltárás nélkül, a maguk szétszórtságában alacsony hatékonysággal visszakereshetőek. Törekedni kell arra, hogy a magyar kutatási, kulturális szféra a non-profit jellegű elektronikus kiadványainak minél nagyobb hányadát tegye hozzáférhetővé az interneten és ezeket juttassa el az OSZK-ba hosszú távú megőrzés, biztonságos szolgáltatás végett. Tovább kell fejleszteni a MEK által elkezdett szervezést a felsőoktatási intézmények, tudományos kutatóintézetek, könyvkiadók és egyéb, kiadási tevékenységet folytató intézmények körében.

A határon túli szervezetek, könyvtárak aktivizálásával ki kell terjeszteni a gyűjtőmunkát a határon túli kiadókra, intézményekre, elősegítve, hogy a határon túli magyar nyelvű vagy magyar vonatkozású megőrzésre érdemes dokumentumok minél teljesebb köre kerüljön archiválásra.

Szintén fontos a feladat a magyar elektronikus folyóiratok archiválásának kialakítása, ami az interneten növekvő számú, magyar nyelvű vagy magyar vonatkozású elektronikus periodikumok archiválását, megőrzését, egységes tartalmi, formai feltárását, visszakereshetővé tételét jelenti. Ezt a szolgáltatást a nyomtatott periodikumok kötelespéldány beszolgáltatásának a mintájára, az egyes szerkesztőségekkel kölcsönösen együttműködve kell mielőbb kialakítani, üzemszerűvé tenni.

A MEK elektronikus folyóiratokról szóló címnyilvántartása jelenleg több mint 1000 különböző, hazai és külföldi gépeken található kiadványt tart nyilván. Ezek száma egyrészt folyamatosan nő, ellenben jó néhány folyóirat digitális állománya eltűnik, elvész a nagyközönség számára. Ezek a folyóiratok többnyire egymástól függetlenül, önálló, különböző színvonalú szolgáltatásokban érhetőek el. A MEK 2001. nyarától kísérleti jelleggel elkezdte ezen elektronikus periodikumok archiválását. A kiadókkal, szerkesztőségekkel való előzetes kapcsolatfelvétel után létrejött és bővül egy leendő nagy e-periodika archívum állomány.

A különböző hordozótól független elektronikus dokumentumok számának és típusának növekedése egyre szükségesebbé teszi azt, hogy egy átfogó stratégiai terv foglalkozzon ezek körének feltárásával, azonosításával, kezelési lehetőségeivel és a lehetséges eljárások alternatíváival. Első lépésben célszerű felmérni és feltárni a jelenleg rendelkezésre álló elektronikus dokumentumok körét, típusát valamint az ezek szolgáltatásához szükséges technikai erőforrásokat. A rendelkezésre álló e-dokumentumok mellett a hosszú távú tervezéshez elengedhetetlen áttekinteni az e-dokumentumok teljességének a körét, amelyből később leszűkíthető az a kör, amellyel az OSZK a későbbiekben foglalkozni fog

Második lépésben tisztázandó, hogy a jogszabályi keretek által meghatározottan vagy azokon kívül milyen gyarapítási eljárások lehetségesek és ajánlottak az egyes dokumentum típusok esetében. A számos alternatíva közül csak példaként érdemes megemlíteni a digitalizálást eredeti vagy másolt forrásról, a kiadókkal való együttműködés révén elektronikus nyersanyagok meg- illetve beszerzését, az Internet szelektív archiválását, CD-ROM dokumentumok tartalmának szelektív archiválását.

Össze kell hangolni az egyes résztvevő egységek munkáját, és lehetőség szerint csökkenteni a párhuzamos munkákat.

A fentiek alapján alakítható ki a Magyar Elektronikus Könyvtár, mint szolgáltatás és mint Internet tartalomszolgáltatás helye és viszonya az egyéb elektronikus dokumentumkezelés viszonylatában. Az elektronikus dokumentumok stratégiájával kapcsolatban fontos tényező, hogy megfelelő együttműködést kell kialakítani a hazai könyvtári szférával. A közművelődési könyvtárak egyre szélesebb körben kezdenek el - például helytörténeti monográfiákat és periodikumokat - digitalizálni, de már van példa helyi elektronikus könyvtárakra is. Átfogó elképzelést kell kidolgozni az e-dokumentum állomány helyi vagy/és online szolgáltatására és mindezek mellett figyelembe kell venni az előforduló technikai vagy jogi korlátokat. Mindenképpen fontos azonban, hogy ez a gyarapodó elektronikus állomány, lehetőleg minél szélesebb körben - hálózaton - a hazai és a külföldi olvasók, felhasználók

számára hozzáférhetővé, felhasználhatóvá váljon. Így az OSZK nemcsak a hagyományos dokumentumok tekintetében, hanem az elektronikus dokumentumok vonatkozásában is az egyik meghatározó nemzeti intézmény lehet.

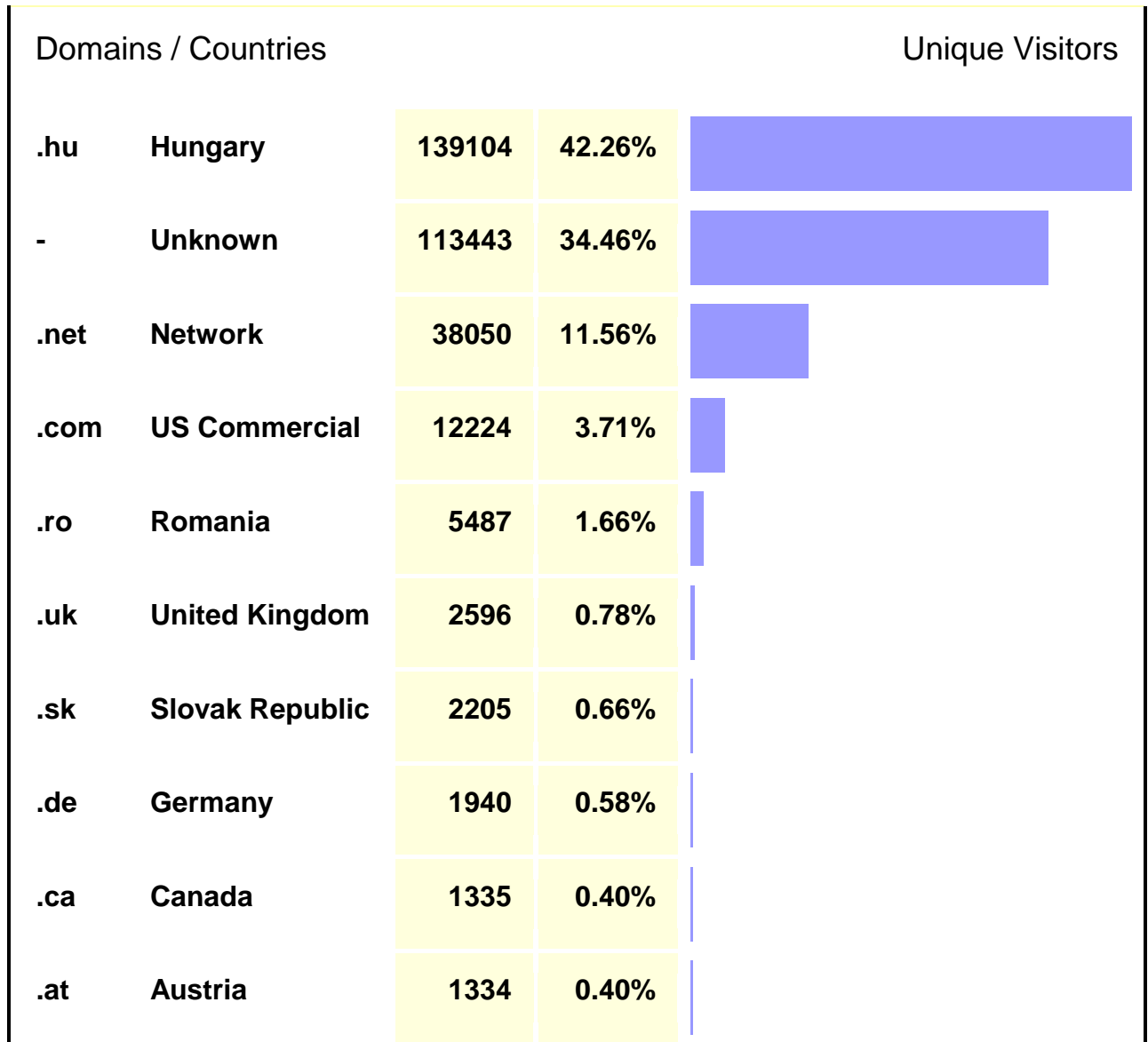
2.4. Ismertsége

A következő táblázat a MEK látogatottságát mutatja be 2001 júniustól 2002 májusáig. A benne szereplő számok önmagukért beszélnek. Az egyik leglátogatottabb honlappá nőtte ki magát az elmúlt 8 év alatt az önkéntes mozgalomként indult Magyar Elektronikus Könyvtár.

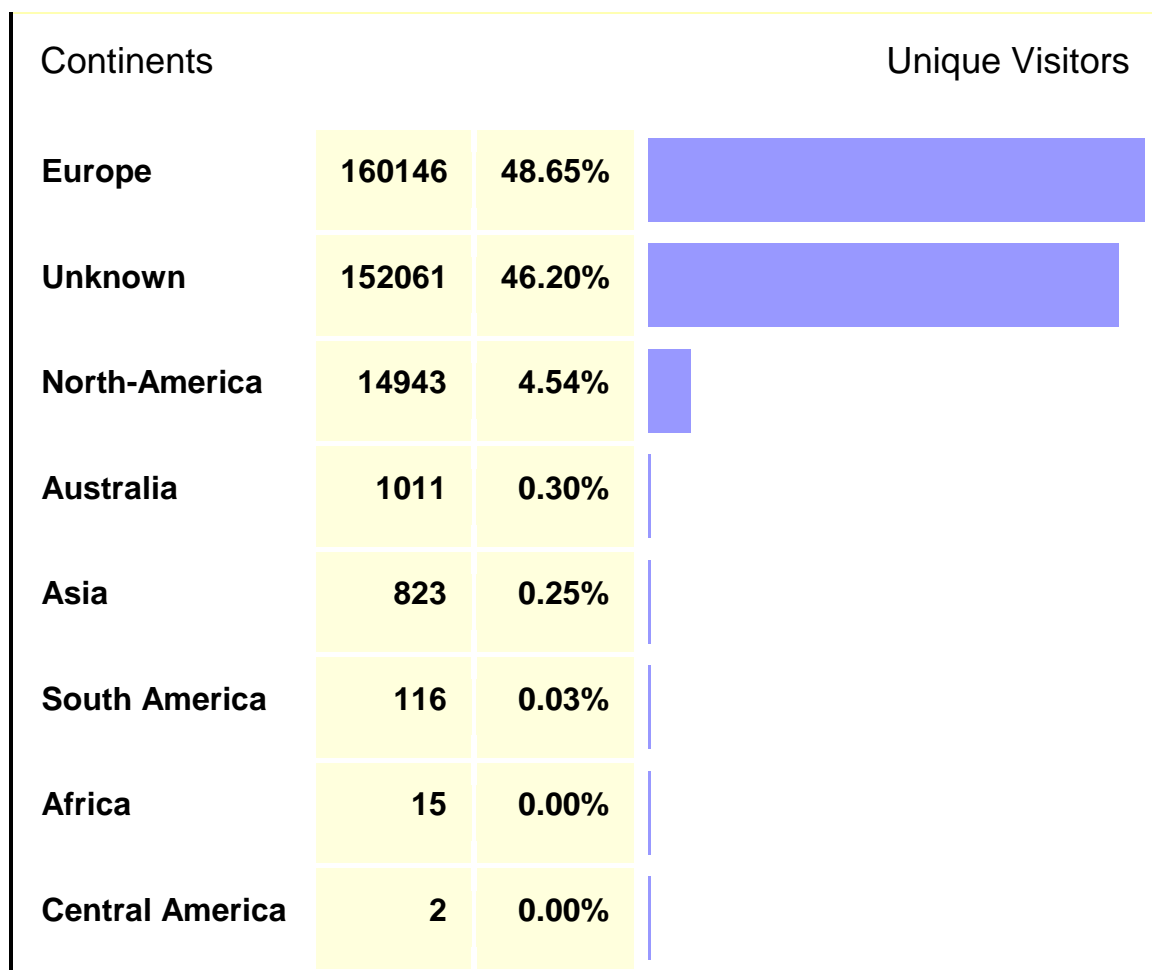
Summary by Month						
Month	Daily Avg		Monthly Totals			
	Hits	Files	Sites	KBytes	Files	Hits
May 2002	108372	60304	15236	8603381	301524	541861
April 2002	115779	75796	64950	61333334	2273884	3473386
March 2002	118180	82616	63898	69346958	2561096	3663592
February 2002	118680	83221	57495	73154606	2330209	3323058
January 2002	115433	78979	61246	68947045	2448350	3578435
December 2001	76837	51460	49640	43167339	1492366	2228299
November 2001	87234	60929	53337	48671512	1827876	2617034
October 2001	82581	58767	48793	47257235	1821791	2560020
September 2001	70065	49073	44061	40933804	1472206	2101952
August 2001	47749	35048	30091	28633268	1086496	1480241
July 2001	60809	39980	34805	33945269	1239392	1885106
June 2001	62740	42786	37538	40065120	1283591	1882210
Totals				564058871	20138781	29335194

4. ábra A MEK látogatottsága 2001 júniustól 2002 májusáig

Az országok illetve földrészek szerinti látogatottsága is azt mutatja, hogy a MEK az Internet kihasználta lehetőségekkel maximálisan élve nemcsak Magyarországon, hanem más országokban, sőt kontinenseken is ismert.

5. ábra A MEK látogatottságának megoszlása domain nevek szerint

6. ábra A MEK látogatottságának megoszlása kontinensek szerint

3. NAVA

A digitális technika révén a kulturális örökség megőrzése terén – történjen az állami feladat megvalósítása keretében vagy civil kezdeményezésként – olyan új, eddig elképzelhetetlen lehetőségek nyílnak meg, amelyek egyrészt valóban új korszakot nyithatnak akár a javak megőrzése, akár hozzáférhetővé, elérhetővé tétele szempontjából, ugyanakkor számos eddig ismeretlen, akár elképzelhetetlen probléma – ezek között jelentős számú jogi természetű – megválaszolása elé állíthatnak bennünket.

3.1 Nemzetközi kitekintés

Az audiovizuális örökség rendszeres és ellenőrzött megőrzése, a szabványosított technológiájú archiválás igénye és a nyilvános hozzáférés igénye kirajzolja egy jelentős anyagi háttérrel rendelkező, szilárd jogi alapon álló központi intézmény funkcióját, amely már több országban is létezik Európában. A Franciaországba működő INA, a Hollandiában működő NAA és a Svédországban létező ALB közül ez utóbbit írom le részletesebben, mivel a benne található működési elvek állnak legközelebb a NAVA pilot projektjében foglaltakhoz.

A Svédországban a Svéd Nemzeti Hang és Mozgókép Archívum a NAVA kísérleti rendszeréhez nagyon hasonló megoldásokat választott. Felépítésének elvei, rendszertechnikai választásai a BME pilot projektjére jellemző gondolkodást tükrözik.

A svéd Nemzeti Hang és Mozgókép Archívum (ALB) összegyűjti az összes kimenő audiovizuális médiát: a sugárzott rádió, televízió, film, videó, felvételek, CD-ket és egyéb multimédiás anyagokat. A mai napig körülbelül négymillió ilyen jellegű anyagot tárolnak és a növekedés mértéke körülbelül négyszázezer óra évente. Ez olyan nagy szám, ami jelzi, hogy az elkövetkező években exponenciális növekedés várható ezen anyagok terén. Az ALB digitalizál és bemutat körülbelül 5000 híradó jellegű filmet a nagyközönségnek az intraneten belül. Ezek a filmek mintát adnak a svéd és a világtörténelemből, egyhetes felbontásban egy több, mint hatvan éves periódusról ami 1897-től 1963-ig tart. Mindegyik film jól dokumentált egy szöveges adatbázisban, ami a fő forrást jelenti a végfelhasználónak. A digitalizálás után az MPEG fájl továbbítják az úgynevezett Hierarchical Storage Management (HSM) rendszerbe. A fájlokat a migráció előtt beépítik az úgynevezett MédiaBázisba. Az ALB magas minőségű MPEG2-öt használ, viszont tervezik az MPEG1 és az MPEG4 használatát is. A rendszer üzemeltetői azért választották ezt a rendszert, mert kulcsfontosságú megoldásokat tartalmaz, ami biztosítja számukra mindazt, amire szükségük van, ezenkívül az ára is vonzónak bizonyult és a funkcionalitás tekintetében nem kellett áldozatot hozniuk. Különösen azt méltányolják, hogy jó teljesítményű adminisztrációs eszközök vannak a MediaBase-ben és

közösen lehet használni az adminisztrációt két osztály között. Az IT osztály főleg a Command Line Interface-t használja, és az A/V osztály is sokkal kényelmesebben használható egy web alapú grafikus felhasználói interfészen keresztül.

3.1.1 Az EBU tartalommenedzselése

Európában a fejlődés keretét az European Broadcasting Union – rövidítve EBU – adja. Az archiválás területén a P/FTA projektje definiál számos fogalmat. Az EBU / SMPTE Task Force a tartalom alatt a médiatartalmat és az arra vonatkozó kísérőinformációkat - a metaadatokat érti. Tehát a tartalommenedzselés ebben az esetben nem korlátozódik az archívumra, hanem belefoglaltatnak a műsorkészítési és műsorszórási feladatok is. A tartalom fogalma fölé helyezte az EBU a vagyon fogalmát, amely a szerzői jogokra vonatkozó információkkal kiegészített és értékesíthető tartalom. Az EBU már három évvel ezelőtt is kidolgozott lehetséges megoldási javaslatokat, melyeket az egyes országok nemzeti jogalkotásának is figyelmébe ajánl.

Az egyik ilyen ajánlás 1999. májusában született, amely az Európa Tanács és a Parlament számára részben a tagállamok szerzői jogi jogszabályainak olyan tartalmú módosítását javasolja, amely lehetővé tenné ezen felhasználások jogszerűségét - egy egyszerű - törvényi felhatalmazás alapján.

Másik lehetőségként a szerzői és szomszédos jogok közös kezelését végző szervezetek szerepét emeli ki a dokumentum, hogy az általuk kezelt, illetve megszerzhető jogosultságok alapján, az ezen szervezetekkel kötendő megállapodások váljanak lehetővé a műsorszolgáltatók részére. Mivel a legtöbb esetben ezen megállapodások legfőbb akadálya a szerzőket megillető díjak mértéke, ezért az EBU arra kéri az egyes országok jogalkotóit, hogy minimumdíj-feltételek jogszabályi rögzítésével mozdítsák elő az egyezségek létrejöttét.

3.1.2 Az Európa Tanács állásfoglalása

Az Európa Tanács miniszteri értekezlete által megfogalmazott deklaráció a tagállamokat felszólítja arra, hogy az audiovizuális kultúra és örökség megőrzése és továbbfejlesztése érdekében működjenek közre, hogy a jogosultak és a műsorszolgáltatók kölcsönösen elfogadható egyezsége jussanak a kérdéses jogok átengedése érdekében. Ehhez akár a jogszabály-alkotás, vagy módosítás révén is megengedett, sőt szükség szerint ajánlott. A magyarországi televíziók archiválási gyakorlatáról a későbbiekben esik majd szó.

3.2 A NAVA alapkonceptiója

A NAVA alapkonceptiója egy olyan digitális audiovizuális archívum, amely archívumban a sugárzott műsorokból a képek és hangok kereshetők. Mindez diákok és kutatók számára állhat például rendelkezésre, úgy hogy ők egy távoli számítógép előtt ülnek iskolában, vagy könyvtárban. Digitális archívum, mely lényegében információkat és nem konkrét tárgyakat tárol. A metaadatok alapján, amelyek ezekre az anyagokra vonatkoznak elérhetőek minden Internet használó számára bárhol a világon. Az adott on-line platformon, akár a műsorszolgáltatók szabadon kereshetnek és kereskedhetnek az audiovizuális anyagokkal, hogy növeljék a produkciók minőségét. Ennek az archívumnak, olyannak kell lennie, mint egy nemzeti kincstárnak, ahol megtalálhatóak a világtörténelmi, és a nemzeti történelmi eseményei és az egyéb kulturális értékeknek, mégpedig ugyanúgy ahogy ezek megvannak a rádióban és a televízióban.

Viszont a megőrzés elérhetőség nélkül egy 20. század előtti koncepció. A 21. század digitális korszakában a kereshetőség és az elérhetőség kell, hogy a középpontjában legyen minden archiválási gyakorlatnak és teóriának. A koncepció, ami a NAVA mögött van egy nyitott digitális könyvtár online elérhetőséggel. Három problémát kell megoldani mielőtt ennek megvalósítása elkezdődik: technológia, legális hozzáférés és pénz.

3.3 A NAVA megvalósításának folyamata

A NAVA megvalósításának ötlete 1999-ben vetődött fel a BME IK Multimédia Laboratóriumának munkatársai fejében. A tervezéshez az NKÖM és az ORTT támogatásával ugyanezen évben fogtak hozzá. Rendszeres kutatómunka kezdődött el, amely magába foglalta a nemzetközi gyakorlat megismerését, melyet dolgozatom előző részében már leírtam.

Ugyanezen év novemberében a NAVA munkatársai a párizsi INA-ban, a legnagyobb európai műsorszórói köteles példány archívumban tettek látogatást. Ekkorra kijelölték azokat a peremfeltételeket, amelyek között egy digitális audiovizuális köteles példány archívum felépíthető.

Decemberben az NKÖM rendezésében egy nyilvános meghallgatáson egy tágabb szakmai kör előtt ismertették elképzeléseiket, aminek eredményeképp az NKÖM-től és az ORTT-től azt a feladatot kapták, hogy készítsenek el egy átfogó megvalósíthatósági tanulmányt. Ennek a tanulmánynak alkalmasnak kell lennie arra, hogy a nyomán modell-archívum épüljön föl, amely viszont mintája lehet a NAVÁ-nak.

2000 januárjában a londoni BBC-archívumban újabb tapasztalatgyűjtés következett és március elejére elkészült a megvalósíthatósági tanulmány, amely négy nagy témát ölelt fel:

1. az intézmény felépítésének, funkciójának és gyűjtőkörének koncepcióját,
2. a NAVA műszaki rendszerét,
3. jogi feltételeit,
4. a gyűjtemény feldolgozásához szükséges metaadat rendszer alapkonceptióját.

Ezt a tanulmányt márciusban a BME-n tartott nyilvános vita során bemutatták. Ennek eredményeképpen megkapták, mind a megbízást, mind az anyagi támogatást a pilot-rendszer felépítéséhez. A rendszer megépítése augusztusban kezdődött és novemberben fejeződött be.

Mintegy ötvenórányi archív és friss műsorszórái dokumentum digitalizálására és feldolgozására került sor a kialakított metaadat struktúra szerint. A rendszer képes valós időben digitalizálni és indexálni audio és audiovizuális műsorokat, amelyeket az archivátor kulcsképek alapján rövid részletekre oszt és metaadatokkal lát el. Az átlagos feldolgozási idő egy műsoróra vetítve két-három óra, ami a feldolgozás mélységét tekintve rendkívül hatékony. A műszaki rendszer 2001 őszén kiegészült egy robotizált tömegtárolóval, amely egy teljes év audiovizuális kötelempéldány anyagát képes tárolni.

7. ábra Archiválás a kereskedelmi televízióknál

2000 novembere és 2001 februárja között féltucatnyi bemutatót és rendszeres szakmai vitákat tartottak a projekt résztvevői az érintett szakmák és intézmények képviselőinek bevonásával. Jelen voltak az informatika, az országos médiumok, a könyvtáros szakma, az audiovizuális archívumok vezető képviselői. A velük folytatott viták és konzultációk során

megbizonyosodtak arról, hogy pilot-rendszerük nemcsak műszakilag működőképes, hanem elvi elképzeléseit tekintve is bírja a legtágabb szakmai közvélemény egyetértését.

A bemutatók közül a 2001 január végén mutatták be az addigi fejlesztések eredményeképpen demófázisban lévő NAVA-t. Az itt jelenlévők számára ekkor már kétségkívül nyilvánvalóvá vált, hogy ez egy nagy feladat, mert hiszen több nemzeti műsorszóró van Magyarországon, és ezek adásait folyamatosan figyelni kell, archiválni és a könnyebb keresést segítő katalogizálni. Az ekkor bemutatott demó verzió még nem rendelkezett túl sok anyaggal. Viszont a bemutatott rendszer, ahol a beérkező műsorokat a gépek automatikusan digitalizálják, a képanyagból kulcsképeket emelnek ki (felismerik a képváltást, a hangváltozásokat), és azután eltárolják, a szakma elismerését vívta ki. A digitalizálás, illetve az archiválás során a gép több részletre bontja a filmet/hangot, így ha valaki konkrét pillanatra kíváncsi, akkor nem kell végignéznie az egész filmanyagot. A felhasználó a keresési lehetőségek között is választhat, az egyszerű, kulcsszóra történő keresés mellett az összetett keresés kapcsán megadhat egyéb kritériumokat is.

A NAVA-rendszer legnagyobb arányban a különböző műsorszolgáltatók által beküldött köteles példányokat archiválja és tárolja el. A beérkezett kópiát vagy esetleg közvetlenül rögzített adást a szakemberek digitalizálják, ellátják a szükséges meta tag-ekkel, illetve egy biztonsági másolatot készítenek róla. Ekkor még a NAVA elérhetősége erősen korlátozott volt, de már ekkor tervbe volt véve, hogy az archívum internetről is elérhető legyen. A technikai feltételek már adottak, illetve a NAVA már akkor úgy készült, hogy később interneten keresztül is lehessen keresni benne. Az archivált műsorokból ugyanis egy web alkalmas, rosszabb minőségű, kisebb méretű file készül, (streaming), illetve adott helyeken a műsorok MPEG formátumban is letölthetőek lesznek. A jogi akadályok azonban akkor még fennálltak - egyébként ez ma sincsen másként - ezért a NAVA archívuma könyvtárakból, illetve meghatározott kutatóhelyekről lesz elérhető. Inetrnetről kizárólag a katalógus lesz megtekinthető.

2002 februárjában volt egy szakmai szimpóziumon, ahol a nem csak a szakma képviselői, hanem kormányzati oldalról is felelős személyek voltak jelen. A további lépések megtételére, a megvalósításig számos kérdésre kell még választ adni. Jelenleg a NAVA megvalósításán 3 főcsoport dolgozik, mely csoportok 2002 harmadik negyedévére adnak választ néhány kulcsfontosságú kérdésre.

Komplex feladat egy archívum felépítése. A jogi, az intézményi a társadalmi aspektusokat és az információ menedzsment biztonság, kereshetőség kérdéseit a műszaki koncepcióval összefüggésben kell kezelni.

3.3.1. Jogi kérdések

„A kulturális örökséghez tartozó javak múltunk és jelenünk megismerésének pótolhatatlan forrásai, a nemzeti és az egyetemes kulturális örökség egészének elválaszthatatlan összetevői; szellemi birtokbavételük minden ember alapvető joga. Az e fogalomkörbe tartozó értékek különös védelme, megőrzése és fenntartása, valamint a nyilvánosság számára történő széleskörű és egyenlő hozzáférhetővé tétele a mindenkori társadalom kötelezettsége.” (Az 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről Preambuluma)

A létrehozandó archívumban őrzendő és hozzáférhetővé teendő dokumentumok, anyagok, az esetek döntő többségében szellemi alkotások, ezáltal a szerzői jog védelme alatt állnak. A védelem tartama 70 év. Bármely archívum gyűjteménye tehát szerzői jogvédelem alatt álló művek összességéként írható le.

Ahhoz, hogy pontosan definiálni tudjuk az ezen alkotásokhoz fűződő jogok körének kérdését, először is azt kell tudjuk, hogy az Archívum működéséhez, illetőleg a tervezett tevékenységek egyes köreihez milyen típusú felhasználási jogok szükségesek, majd ezt követően vizsgálhatjuk e jogok megszerzésének lehetőségét, illetve az ezzel kapcsolatos problémákat és kérdéseket.

Az archívum alaptevékenységéként a nyilvános könyvtárként működést nevezhetjük meg, azaz az Archívum által összegyűjtött dokumentumok őrzését és szolgáltatását, tehát a digitalizálást, archiválást, adatsorrá alakítást, és ezen tevékenységek eredményeként létrejövő gyűjtemény és katalógus hozzáférhetővé tételét a nyilvános könyvtári ellátás keretében. Másodrészt beszélhetünk az archívum cél szerinti működéséről, ami az archívum által őrzött művekhez a szabad hozzáférést és felhasználást biztosítása oktatási, tudományos célra. Harmadrészt meg kell említenünk az archívum lehetséges „értéknövelt” szolgáltatásait, ami egy ellenérték fejében nyújtott lehetséges szolgáltatásai, az őrzött anyagok teljes körű hozzáférhetővé tétele.

Mindezek után az egyes felhasználási kategóriák tekintetében kell megvizsgálunk a szükséges jogok körét, illetőleg azok rendelkezésre állásának, megszerzésének módját.

Az új Szerzői jogi törvény értelmében a szerzőnek kizárólagos joga van a mű, anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására, illetve annak engedélyezésére – a „bármilyen felhasználás” lényegében a mű érzékelhetővé tételét jelenti, akár ingyenesen, akár magáncélra is. Ezen általános kategórián belül az egyes, az előbbieken felsorolt felhasználási folyamatok leginkább a többszörözés szerzői jogi kategóriája alá tartozhatnak, mivel a többszörözés joga alatt a mű, anyagi hordozón való rögzítése, bármilyen

módon, akár véglegesen, akár időlegesen, valamint egy vagy több másolat készítése a rögzítésről értendő. A mű többszörözésének minősül különösen a nyomtatással megvalósuló mechanikai, filmes vagy mágneses rögzítés és másolatkészítés, a hang- vagy képfelvétel előállítása, a sugárzás vagy a vezeték útján a nyilvánossághoz történő közvetítés céljára való rögzítés, a mű tárolása digitális formában elektronikus eszközön, valamint a számítógépes hálózaton átvitt művek anyagi formában való előállítása. Az új Szerzői jogi törvény értelmében azonban szabad felhasználásnak minősül - a célnak megfelelő módon és mértékig saját célra, valamint - vállalkozási tevékenységen kívüli - belső intézményi célra is másolat készítése, ha az jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja, és tudományos kutatáshoz szükséges, saját példányról archiválásként tudományos célra vagy a nyilvános könyvtári ellátás céljára készül.

A szabad felhasználás az általános szabályhoz képest tehát a kivételek körét jelenti, amit nem lehet soha kiterjesztően értelmezni. Ezen túlmenően a szabad felhasználás nem lehet sérelmes a mű rendes felhasználására, és nem károsíthatja indokolatlanul a szerző jogos érdekeit, továbbá csak annyiban megengedett, amennyiben megfelel a tisztesség követelményeinek, és nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra. Ez tehát a kivétel alkalmazhatóságának az általános érvényű korlátja.

Összefoglalva elmondhatjuk, hogy az Archívum jogai, amennyiben a Kulturális törvény rendelkezéseinek megfelelően nyilvános könyvtári státuszt kap - akkor a „könyvtár-szerű” működés tekintetében az előbbieken részletezett jogszabályi rendelkezések – tehát a szabad felhasználás - alapján biztosítottak. Az Archívum azonban a gyűjteményéről nem készíthet például harmadik személy számára digitális másolatot, csak saját intézményi célra, illetőleg csupán az érzékelést lehetővé tevő hozzáférést - mint egy könyvtár az olvasójának az olvasást - a látogatóinak, tagjainak teheti lehetővé a helyszínen.

A könyvtárak számára a könyvtárközi kölcsönzés keretei között adhatók tovább az archivált anyagok, ismét csak szabadon, de a másolatokat nem terjesztheti az Archívum. Célszerű lenne annak definiálása, illetőleg pontosítása, hogy a könyvtárközi kölcsönzés adott esetben nemcsak a dologi műpéldányok könyvtárak közötti átadásával, hanem a könyvtári állományok más könyvtárakból is elérhetővé tételével (pl. online) is megvalósulhat.

Az Archívum cél szerinti tevékenysége során, azaz az oktatási, tudományos, ismeretterjesztő célzatú felhasználások érdekében lehetőség szerint mind a katalógushoz, mind az archivált anyagokhoz egyrészt a helyben megtekintést, hozzáférést, és kutatást, másrészt közvetlen, online hozzáférést kívánhat biztosítani iskolák, egyetemek, más könyvtárak, és hasonló közintézmények számára. Ez a hozzáférhetővé tétel az Archívum által

a katalógus tekintetében semmilyen jogi akadályba nem ütközik, azonban az archivált dokumentumok esetében ez a típusú felhasználás meghaladja az új Szerzői jogi törvény alapján biztosított, szabad felhasználás körét, és a szerző számára biztosított kizárólagos rendelkezési jogba, a mű nyilvánosságához való közvetítésének jogába ütközik. Az Archívumban őrzött audiovizuális dokumentumok online hozzáférhetővé tétele tehát a jelenleg hatályos jogi szabályozás értelmében csak minden egyes művön fennálló szerzői és szomszédos jogosult hozzájárulásának birtokában lehetséges. Ezen egyéni hozzájárulások megszerzése azonban sokszor gyakorlatilag kivitelezhetetlen, egyrészt a jogosultak száma, másrészt a fellelhetőségük problémái miatt, illetőleg az ezen engedélyek megszerzésével járó adminisztratív költségek aránytalan terheket jelentenek.

Az Archívum „értéknövelt” szolgáltatásai – tehát az Archívumban őrzött anyagok ellenérték fejében, bevételszerzési cézzal való, bárki számára történő szolgáltatása – tekintetében a jogi problémák köre már sokkal árnyaltabb, mint az előbbi esetekben, és a megoldás is csak bonyolultabb rendszerben képzelhető el. Az Archívum tevékenységéhez, azaz a gyűjtéshez, őrzéshez, archiváláshoz alkalmazandó technikai eljárások szerzői jogi értelemben olyan új, korábban teljességgel ismeretlen felhasználási módok tekinthetők, mely felhasználásokhoz az egyes művek keletkezésekor hatályos jogszabályok, illetőleg az akkor megszerezhető felhasználási jogok köre vizsgálandó. A következőkben részletezettek alapján egyértelmű, hogy ezen művekre sem ma, sem korábban nem is lehetett érvényesen az Archívum számára a ma szükséges, ám a művek megalkotásakor ismeretlen felhasználási módokra engedélyt szerezni.

Annak érdekében, hogy az Archívum a gyűjtött, őrzött körére olyan felhasználási jogokkal rendelkezessen, amely lehetővé teszi ezen alkotások kereskedelmi célú hasznosítását, még abban az esetben is, ha nyilvános könyvtárként működik, a jogszabályi rendelkezésekben biztosított jogosultságokon túl, további felhasználási jogok megszerzése szükséges. Ezen további jogosultságok megszerzése csak és kizárólag az egyedi jogosultakkal – akik lehetnek maguk a szerzők, vagy haláluk után, de még a 70 éven belül örököseik, jogutódaik, de sok esetben, pl. filmműveknél a filmgyártó egymaga, televíziós műveknél a műsorszolgáltató, könyvek tekintetében a kiadó is lehet - kötendő egyedi megállapodások alapján lehetséges. Ebben a megállapodásba a jogosultak önkéntes alapon, az általuk meghatározott, és az Archívum által elfogadható feltételek alapján határozhatnák meg, hogy ki, milyen feltételekkel, milyen ellenszolgáltatás ellenében kaphatna az ő anyagaikhoz hozzáférést és szolgáltatást az Archívumon keresztül, illetőleg hogyan történne az Archívum és a jogosult közötti elszámolás. Ezen megállapodások keretében az egyes jogosultak kell

felelősséget vállaljanak azért, hogy rendelkeznek azokkal a jogosultságokkal, amellyel az anyagokat további felhasználások céljára átadhatják 3. személynek (az Archívumnak), illetve azok további felhasználását ez a 3. személy is engedélyezheti. Mindezekon túlmenően azonban nem feledkezhetünk meg az olyan szerzői, illetve szomszédos jogi jogosultságokról amelyek az Szerzői jogi törvény értelmében kötelező közös jogkezelés alá tartoznak, így csak ezen szervezetektől szerezhetőek meg. A hangfelvételekben foglalt zeneművek esetén az egyes hangfelvételgyártók hozzájárulása is szükséges. Különösen jelentős problémát okoz olyan anyagok, művek tekintetében az előbbi kérdések megválaszolása, melyek jóval korábban, régebben keletkeztek, adott esetben már létező archívumokban vannak ma is elhelyezve. Az Archívum általi felhasználása tekintetében mindenekelőtt ezen műveken fennálló felhasználási jogok, illetve jogosultak körét kell megvizsgálnunk, tehát a jogosultak rendelkezési jogának kereteit, szerződéses gyakorlatukat kell elemezzük.

Ezzel a problémával gyakorlatilag a világon minden olyan szervezet találkozik, amely szeretné régi archívumait akár saját maga, akár más közreműködésével a digitális környezetben – pl. internetes adatbázisok keretében – hasznosítani. Különösen élesen vetődött fel az a kérdés egyrészt újságok, folyóiratok esetében, másrészt a televíziós vagy rádiós műsorszolgáltatók tekintetében.

Összefoglalva a régi archívumok tekintetében több megoldás együttes alkalmazása lenne célszerű, az egyes művek, műcsoportok jogi státuszának elemzésétől függően, tehát egyrészt a szerzői jogi jogosultakkal (kiadók, műsorszolgáltatók, stb.), másrészt az egyedi jogosultakkal való megállapodások, illetve a kiterjesztett közös jogkezelés párhuzamos igénybevétele.

3.3.2 Technológiai kérdések

Egy digitális archívum műszaki rendszere nem tartozik a leghétköznapibb műszaki rendszerek közé. A következő általános elveket a tervezésnél mindenképpen figyelembe kell venni:

1. A rendszer legyen nyitott az új technológiák, eszközök fogadására;
2. Szabványos elemekből építkezzen;
3. Skálázható, bővíthető legyen.

A digitális audiovizuális tartalom bevitelénél és tárolásánál a következő szempontokra kell figyelniük:

1. Digitalizálás a videotechnikában és a digitalizálás folyamata
2. Műsorforrások és kijátszási lehetőségek

3. Tárolórendszer
4. Média menedzsment

Kellő mélységű háttérinformációval kell rendelkezni, hogy a következő, már a tervezés során igen fontos, az architektúrát, a tárolóeszközök sebességét és kapacitását alapvetően érintő kérdések megválaszolhatók legyenek:

1. Mekkora mennyiségű tartalmat szeretnénk tárolni?
2. Milyen minőségben kell megőrizni az audiovizuális anyagokat?
3. Milyen be- és kiviteli eszközök támogatása szükséges?
4. Milyen kísérőinformációt (metaadatokat) szeretnénk a tartalomhoz rendelni?
5. Hány, és milyen minőségű párhuzamos be- és kijátszást kell biztosítani?
6. Milyen anyagi eszközök állnak rendelkezésünkre a létesítéshez és az üzemeltetéshez?

Ezen elvek szigorú betartása mellett sem garantálható, hogy a gondosan kiválasztott elemek egymással azonnal és korlátozások nélkül harmonikusan képesek együttműködni. Ennek oka, hogy az ilyen típusú rendszerek még kiforratlanok, többé-kevésbé gyártófüggők. Ezért az egy-egy feladat ellátására szánt komponensek kiválasztásánál kiemelten fontos szempontként kell kezelni annak együttműködését a már meglévő, vagy a tervezett rendszer többi összetevőjével.

3.3.3. Szabványosítás

Az archívum kezelhetőségéhez szükség van a szabványosításra, melynek kidolgozásán szintén külön csoport dolgozik a projekten belül. Erről még később a pilot megvalósítása során ejtek szót.

A metaadat a kulcsfontosságú adat, mert legegyszerűbb definíciója szerint adat az adatról. Jellemzi az adat tartalmát, ábrázolását, minőségét, állapotát, érvényességének térbeli és időbeli kiterjedését, elérhetőségét és egyéb tulajdonságait. A metaadat segít az adatot megtalálni, értelmezni és felhasználni. A metaadatok többféle célt is szolgálhatnak, ennek megfelelően típusuk is különböző lehet. Adattárházak építésére például technikai jellegű információkra van szükség az adatokról, míg az adatok felleléséhez, tájékozódáshoz elegendőek egyszerűbb, leíró jellegű információk.

3.4 A NAVA működésében résztvevő intézmények

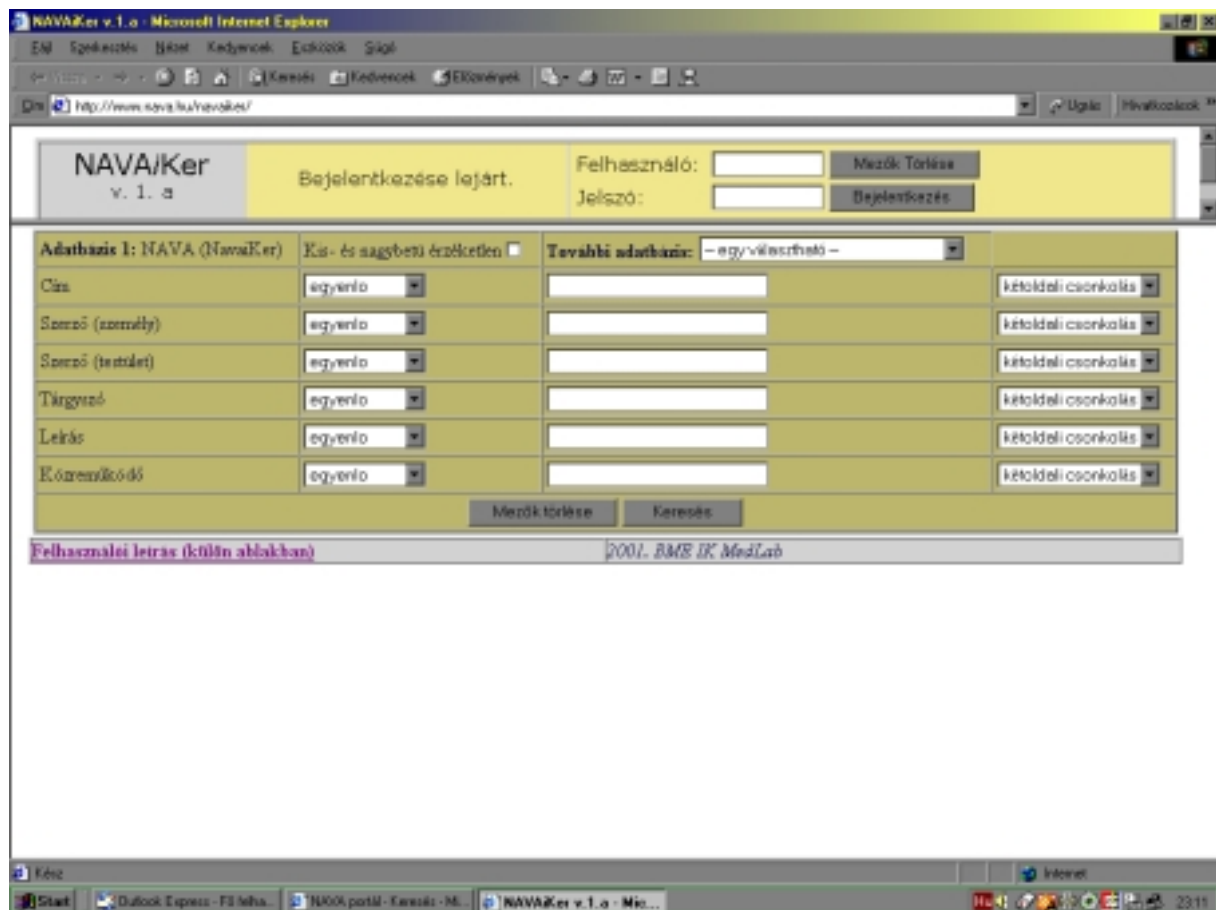
2001 tavaszán a közreműködtünk annak a hivatalos dokumentumnak az elkészítésében, amelynek alapján a NKÖM, a MEH és az ORTT finanszírozásában elindult a NAVA intézményi megalapításának előkészítését végző munka.

A Nemzeti Audiovizuális Archívum olyan közintézmény amely kulturális értékű dokumentumok tárolását, megőrzését, rendszerezését, katalogizálását, majd ezen tevékenységek eredményeképpen létrejövő produktumok nyilvánosságra hozatalát tűzte ki célul. Alapfeladatként, a köz érdekében. A NAVA mindezek értelmében, közpénzből létrehozott, és döntően költségvetési támogatásból működő szervezet, amely létrejöhet Költségvetési szervként és Közhasznú társaságként is. Mindkét forma esetén a legfontosabb követelmény, hogy a NAVA nyilvános könyvtári státusszal rendelkezzen.

3.5 A NAVA működési modellje 2002-ben

A NAVA portál 2002 február elején jelent meg az interneten Ez még nem a végleges verzió, a pilot projektnek képezi részét. Az ismertség növelésére jelenleg az Internetet is igénybe veszik, mint eszközt.

A portál létrehozásával az volt a cél, hogy digitális archívum szakmai kérdéseinek megvitatásába minél több szakembert vonjanak be, a szakmai konzultációk rendszeressé, kétoldalúvá váljanak. A portál tartalma, alapszolgáltatásai mindenki számára regisztrálás nélkül is szabadon elérhető. Jelen fázisban bárki regisztrálhat, aki a téma iránt érdeklődik, vagy a portál életében aktívan is részt kíván venni, akár mint felhasználó, vagy mint szerző. Az érdeklődők számára elérhetőek a Nemzeti Audiovizuális Archívum létrehozásának előkészítése érdekében létrehozott szellemi termékek, rendszerezett, kereshető formában. A rövid ismertető cikkek és a hosszabb letölthető dokumentumok mellett hivatkozás gyűjtemény és fogalomtár segíti az audiovizuális archívumok világában való könnyebb eligazodást.

8. ábra NAVAiKer kereső

Szintén ezen portálon keresztül érhet ő el a NAVAiKer Z39.50 protokoll alapú kísérleti kereső alkalmazás is, amely lehetőséget biztosít arra, hogy a mintarendszer audiovizuális adatbázisa mellett számos könyvtár adatbázisa is egyetlen közös felület segítségével kereshető legyen.

A Nemzeti Audiovizuális Archívum portálja a következő internet címen érhet ő el: www.nava.hu.

NEMZETI AUDIOVIZUÁLIS ARCHÍVUM
NAVA

Keresés a Minden téma -ban

Főmenü

- [Kezdőlap](#)
- [Cikkek](#)
- [Témakörök](#)
- [Hír beküldése](#)
- [NAVAiker](#)

Hírtár

- [Letöltés \[dok...\]](#)
- [Hivatkozások](#)
- [Top 10](#)

Üdvözöljük a Nemzeti Audiovizuális Archívum portálján!

A mozgóképek, a hangzó anyagok és a hozzájuk tapadó ismereteink kulturális örökségünk részét. Különböző elemeknél megőrzésére, rendszerezésére már számos részleges kezdeményezés született. A műsorvezetés úján terjesztett tartalom irihamos szaporodása, a digitális feldolgozói és tárolási technikák fejlődése és különösen a számítógép-hálózat úján lehetősége (az Internet csóval Némzetelt) hozzáférési horizont drámai kibővítésre gyökeresen új helyzetet teremtett. Nagyon sok megőrzni való tartalom van, ám az elérést segítő metaadatok és katalógus nélkül a globális hálózati világban elvesznek az információtengerben.

A magyar kulturális örökség audiovizuális részének nyilvánosság számára való hozzáférhetővé tétele általános érdek.

A Budapesti Művelődési és Gazdaságtudományi Egyetem Informatikai Központja olyan kutatásba kezdett, amelynek célja egy, a fenti igényekre választ adni képes audiovizuális archívum előkészítése.

Beküldés

Felhasználónév

Jelszó

[Regisztráció](#)

Eszköztár

- [Portál segédlet](#)
- [Térképszabás](#)
- [Tárolás](#)
- [NAVA szótár](#)

Keresés

A svéd archívum technológiája hasonló a miénkhez

Malinca Szerző: "A Svéd Nemzeti Hang és Mozgóképf Archívum a mi énként rendszerünkhöz nagyon hasonló megoldásokat választott. Felépítésének elvi, rendszertechnikai vázlatával a ÖME pilot projektjére jellemző gondolkodást ábrázok."

Írta: [Gad](#) Ideje: February 28, Thursday, (35 olvasás)
([Tovább...](#) | 1962 betű van még | [Írj meg a véleményed!](#))

A NAVA a Virage sikerestorik sorozatában

VIRAGE A Virage a világ egyik vezető megoldás szolgáltatója a videó és multimedia kommunikációs szoftverek területén. A NAVA projekt egyik legfontosabb szoftver összetevője a Virage VideoLogger alkalmazása, mely a videó dokumentumok feldolgozásához (metaadatok szerkesztése, képek definiálása) ad nélkülözhetetlen segítséget. A Virage cég mindegyik fontosabb partnerét egy-egy sikerestoriban mutatja be, melynek középpontjában természetesen a használt Virage termékek állnak.

Írta: [Gad](#) Ideje: February 25, Monday, (32 olvasás)
([Tovább...](#) | 1085 betű van még | [Írj meg a véleményed!](#))

Frissült a NAVAiker felhasználói dokumentációja

Most már a kiegészített, példákkal ellátott felhasználói útmutató segíti az érdeklődőket a NAVAiker megismerésében.

Írta: [Gad](#) Ideje: January 30, Wednesday, (49 olvasás)
([Tovább...](#) | 239 betű van még | [Hozzászólás!](#))

Hír, adatbázis, edma, szótár, tezaszus, ...

Ha valaki egyszer csak a fejére csapna és azt mondaná magában: „Csinálók egy kis internetes digitális archívumot”, annak sok egyéb teendője mellett aztal is érdemes egy kicsit foglalkoznia, mit is jelentenek a címben sorolni kezdett fogalmak: metaadat és adatbázis, szótár és tezaszus, katalógus és index stb.

Az effajta tudás ugyan nem szükséges, de meglehetősen biztonsággal jelenthetjük ki, hogy nem is árt, tehát ha mi a következőkben mi megvizsgáljuk néhány idevágó, fontos kategória, fogalom jelentését, nem fogunk elhordhatatlan akadályokat állítani a digitális kultúra építésnek útjába.

Írta: [Gad](#) Ideje: January 30, Wednesday, (47 olvasás)
([Tovább...](#) | 26687 betű van még | [Írj meg a véleményed!](#))

All logos and trademarks in this site are property of their respective owners. The comments are property of their posters, all the rest © 2008 by me

This web site was made with [PHP-Nuke](#), a web portal system written in PHP. PHP-Nuke is free Software released under the [GNU/GPL license](#).

9. ábra NAVA portál nyitóoldala

Jelenleg a portál nyitó oldaláról a következő funkciók érhetőek el:

Témakörök, ahol a beküldött cikkek témakörökbe sorolhatók, így a felhasználók egy-egy téma cikkei között tallózhatnak, későbbkor egy adott témára szűkíthetik a figyelembe vett dokumentumok körét. A témákhoz rendelt ikonok megjelennek a cikkek fejlécében ezzel is segítve a tájékozódást. Az egyes témakörökhöz fórumok tartoznak, a cikkekhez szavazólista rendelhető.

Cikkek link alatt rövidebb írások találhatóak, amelyek egy-egy témakörrel való rövid ismerkedésre alkalmasak. Egyébként a portál főoldalán megjelenik a 10 legfrissebb cikk.

Hosszabb írások linknél az egyes témákban való igazi elmélyülést teszik lehetővé. Ezek elsősorban a szakemberek számára készültek. Web dokumentum formátumban a Szekciók menüpont alatt, letölthető formátumban pedig a Letöltés menüpont alatt érhetőek el.

Fontos menüpont a **Keresés**, ahol a cikkek és a hosszabb írások, hozzászólások teljes szövegében a látogatók szabadszavasán kereshetnek.

Szótár, vagy más néven fogalomtár segítségével az elektronikus média világában, és azon belül is első sorban az audiovizuális archívumok témakörében leggyakrabban használt fogalmak, kifejezések találhatóak meg itt ABC sorrendbe szedve. Sajnos ez a menüpont most még nem működik.

Hivatkozásgyűjtemény lehetőséget ad, hogy megtudjuk a NAVA partnereinek elérhetőségét, a külső hálózati helyeken található szakmai anyagokat, és az ajánlott irodalmat, természetesen témák szerint csoportosítva.

A **Regisztráció** menüpont alatt azon a látogatók, akik a portál életének aktív közreműködői akarnak lenni, regisztrálhatják magukat, és így ők is küldhetnek híreket, hivatkozásokat. Ezek adminisztrátori jóváhagyás után jelenhetnek meg a portálon. A regisztrált felhasználók egy csoportja, a szerzők számára a portál adminisztrátora lehetővé teszi a cikkek beküldését, illetve az egyes témakörök, rovatok gondozását is.

3.5.1 Megválaszolendő kérdések

Amennyiben a NAVA pilot modell alapján elkezd működését, mint kulturális örökséget megőrző, rendszerező visszakereshető nyilvános archívum, a nyitóoldal módosulhat. A továbbiakban a tervezett működési modell megvalósításához szükséges eseményeket részletezem és a használt technológiát részletezem

3.5.1.1 Virage Video Logger rendszer

Hosszas piackutatások után a NAVA projekt résztvevői arra az elhatározásra jutottak, hogy a rendszer, ami legjobban megfelel és leginkább kielégíti a fentebb említett kritériumokat az a Virage VideoLogger rendszer. Kritikus eleme ennek pilot rendszernek, természetesen az volt, hogy az alkalmazott technológia tudja-e kezelni a képeket és az adatokat olyan módon, ahogyan a projekt tervezői szeretnék. Olyan rendszert kerestek, amely képes valós idejű digitalizálásra, tudja elemezni a képeket és a filmeket. Ezen kívül képes kezelni egy bonyolult objektumorientált adatbázist, megbízható gyors és rugalmas, ami azt

jelenti, hogy olyan irányba fejleszthető, amilyen irányba mi az archívumot fejleszteni szeretnénk. Olyan technológiának kell lennie, ami eléggé működőképes ahhoz, hogy biztosak legyünk benne, hogy folyamatosan fejleszthető. A rendszernek olyannak kell lennie, amelyben egyre kevesebb és kevesebb emberi erőforrásra van szükség, mert az a rendszer működéséhez viszonyítva lassú és drága. A rendszer telepítéséhez, a szoftver betanításához és teszteléséhez és ahhoz, hogy felépüljön egy alap adatbázis, amelyben audiovizuális anyagok vannak mindössze négy hónapra volt szükség.

A Virage VideoLogger valóra váltotta a hozzá fűzött reményeket. Tapasztalt televíziós archivátorok szerint ezzel a megoldással a metaadatok kinyerése a filmanyagokból ötven százalékkal kevesebb időt vesz igénybe. A teszt valóban azt mutatta, hogy ha valaki megfelelően tapasztalt a Virage kezelésében, amely tapasztalat megszerzése nem vesz túl sok időt igénybe, akkor háromszor annyi anyagot lehet feldolgozni, mint a szokásos szöveg alapú kereséssel és közben nem kellett a videón oda-vissza keresni. A tapasztalat azt mutatta, hogy a Virage kapacitása nagyon jól illeszkedik a könyvtári használathoz. A vizuális és a szöveg alapú információk jól szervezhetőek a Virage segítségével még a tapasztalatlan felhasználók számára is.

3.5.1.2. A minimálmodell

A digitális örökség részét képezik dokumentumok – írásos anyagok, adatbázisok, hanganyagok, képek és mozgóképek. E sokféle halmazt tartalmazó elemek közül meg kell találni azt a közös halmazt, amellyel a fentebb említett ötféle elem mindegyike leírható. Ez a minimálmodell egy olyan halmaz kell, hogy legyen, amely huszonöt paramétert tartalmaz.

3. 6 A NAVA ismertsége

Dolgozatom negyedik részében a NAVA PR tervét ismertetem. Ehhez szükségem volt egy helyzetelemzésre, melynek alapját egy nem reprezentatív közvéleménykutatás képezi, ahol többek között a NAVA-ra vonatkozó kérdéseket is tettem fel. A Megkérdezett televíziók: Magyar Televízió Rt, Duna Televízió, RTL Klub, TV2, ATV, Nap Tv, Satelit, Viasat, Sport1, Viva+

Kérdőívemben, miszerint ismeri-e a NAVA-t a megkérdezett 10 televízió közül 8 televíziótól kaptam választ. A válaszadók közül öten válaszolták azt, hogy valamilyen formában már hallottak erről az intézményről. Ez 62,5 %-os ismertséget jelent, viszont a kérdőív további részére, melyek a NAVA felépítésére, működésére használhatóságára

vonatkoztak, már kevesebb feldolgozható választ kaptam. A PR tervemben ezekre majd részletesen is kitérek.

A regisztrált felhasználók száma jelenleg tizenöt, ami szerintem a rendezett konferenciák számához képest és a kapott állami támogatáshoz képest igen csekély.

A letöltött dokumentumok mennyiségénél illetve, hogy egy dokumentumot hányszor töltöttek le, már egy kicsit jobb a helyzet. A NAVA honlapján jelenleg kilenc dokumentum található, ezeket összesen százötvenen töltötték le, ami azt mutatja, hogy a témát nagyon sokan érdekesnek találják és szeretnének az anyagban elmélyedni.

Sajnos elmondható, hogy a NAVA projekt a jelentőségéhez képest az Internet felhasználók számára kevésbé ismert. Szakmai körökben bizonyára közismert a NAVA, de ez a honlap tartalmában sajnos nem látszik.

3.7 Archiválás a magyarországi televízióknál

Az alábbiakban a két közszolgálati és a két kereskedelmi televízió archiválási gyakorlatát részletezem, majd összefoglalóan kitérek a többi csatorna archiválási gyakorlatára is.

3. 7. 1 Magyar Televízió

A Magyar Televízió Rt. archívuma Magyarország legnagyobb audiovizuális tára. Archiválással az Archívum és Dokumentációs Igazgatóság foglalkozik, amely két részre oszlik: központi és hírchívumra.

A Magyar Televízió 1957-ben kezdte meg működését, és indulása óta minden adásba ment tekercs megtalálható az archívumban. 1964-től szerepelnek műsorvezetők, azóta szöveg is van a tekercsen. Természetesen a rögzítés technikája is változott, míg 1980-ig celluloidra rögzítettek, azóta ez videóra történik.

Archiválás 1957-től 1964-ig és 1976-tól napjainkig teljes. A köztes évek feldolgozása folyamatban van.

Az elkészített de el nem fogadott archiválási szabályzat szerint az MTV archívumának gyűjtőköre kiterjed minden belső gyártású műsorra és az azokhoz fel nem használt felvételekre és dokumentumokra, amennyiben ezek "kulturális értékűek vagy történelmi jelentőségűek". A külső megrendelésre készült MTV-s műsorokat is archiválni kell. A szabályzat előírja a kísérő dokumentumok átadását, viszont nem részletezi az átadandó adatokat. A szabályzat előírja, hogy az archívum használatára a szerkesztőség vezetője adhat engedélyt, kizárólag belső munkatárs számára. Ezt az engedélyt azonban az archívum vezetője felülbíráhatja. A műsorszolgáltatók archívumaik fokozott zártságára, és nem azok

teljes vagy részleges megnyitására törekednek, viszont lehetőséget biztosítanak az őrzött anyagok kereskedelmi célú felhasználására is.

A Magyar Televízióban nincs központi informatikai rendszer, a munkatársak szerkesztők nem férhetnek hozzá az archívum adatbázisához, de még a híradó szerkesztői sem. Telefonon, „Archív anyag igénylő lap”-okon adják le kéréseiket, melyeket aztán az archivátorok kikeresnek, a központi átíróban kiíratnak és eljuttatják a szerkesztőségekhez. Az archívumoknak az informatikai rendszere is rendkívül elavult. Mindkét archívum ISIS rendszerben dolgozik. Mind az adatok beviteli lehetősége mind a visszakereshetősége nagyon korlátozott.

A gyakorlat azt mutatja, hogy a műsörtörzslapot hiányosan töltik ki a szerkesztőségek, minek eredményeképp ezek az archívumi nyilvántartásba is hiányosan kerülnek be. A műsörtörzslapon nincsenek a szerzői jogi státuszra vonatkozó adatok, csak a megjegyzés rovatban jelzik. Az archivátorok kiegészítése a tartalmi leírásra vonatkozik, kiemelik a fontosabbnak látszó képsorokat, és ezeket tárgyszavakkal látják el. A visszakeresés ezen tárgyszavak alapján lehetséges. A tárgyszavakat nem rendelik vágóképekhez, a visszakeresésnél csupán annyit lehet tudni, hogy az adott tárgy előfordul az archivátor által kiemelt snittben. Az archivátor a kulcsszóként értelmezett szavakat kiemeli a tartalomleírásban. Nem rögzített tárgyszó katalógussal dolgoznak, és sajnos ugyanez érvényes a műfajokra is. A leírás viszonylag részletes, általában a téma- és bejátszás váltásokat rögzítik.

A műfaji meghatározást a szerkesztőségekre bízzák, így például a "zenés városfilm" műfaját egybeírja, máskor meg kötőjellel "zenés város-film", akkor ez az adatbázisban két különböző műfajként jelentkezik. Sőt, ha véletlenül valamelyik szerkesztő rövid i-vel írja az „összeállítás” szót, az is külön műfajként jelenik meg. Így például csak a "zenés-" előtagú műfajokból 127 található az adatbázisban.

Ennek kiküszöbölésére az archívum elkészített egy javaslatot, melyet szeretne elfogadtatni a szerkesztőségekkel, és kötött műfajokat használna.

Az archívumban megkülönböztetik a nyilvántartást és az archiválást. A nyilvántartással naprakészen haladnak, az archiválási munkában körülbelül 50%-os a lemaradásuk.

3.7.1.1.Kihívások az archívumban

Általában elmondható, hogy a jelenlegi archívumok legfőbb gondja az, hogy hatalmas mennyiségű audiovizuális anyag gyűlt össze eddig és a folyamatos és gyorsuló növekedés

eredményeképpen sok tízmillió óra világszerte és sok-százezer óraanyag archívumonként amit fel kell dolgozni. A növekedés mértéke: 8000 -10 000 óra/év.

Másik fő problémát a rögzítési technológiák, formátumok gyors változása jelenti. Eredetileg filmen rögzítettek, az ötvenes évek évektől a nem olyan gyúlékony acetát alapú filmeket használják. Később a mágnesszalagos rögzítés jelent meg. Mint fentebb már említettem a Magyar Televízióban is található sokféle típus: két collos, egy collos tekercsek, majd megjelent a Beta SP és később a DigitBeta kazetta. Ezeknek az anyagoknak a fizikai megőrzésük érdekében fontos lenne az optimális tárolási körülmények fenntartása, amely hatalmas költségeket, ráfordításokat igényel. Amennyiben a hőmérséklet +5 C, akkor hosszú időtartamra megőrizhetőek, a páratartalomnak 25 % ajánlott. A mágnesszalagok karbantartására jó módszer azok áttekerése körülbelül ötévenként.

A jelenlegi archívumok legfőbb gondjai a hiányos, nem megfelelően rendszerezett katalógusok, a visszakeresési nehézségek, nem megfelelően dokumentált "változatok" és a nagy mértékű redundancia, ami az igen hosszú hozzáférési időt és a megtalálási nehézségeket jelenti.

A hosszú távú megőrzés gondjai között fontos megemlíteni a 90-es évek elejétől a tárolt anyagok rohamos romlását, ugyanis a filmek minősége romlik, mert a színek kifakulnak, illetve a nem megfelelő tárolás miatt fellép az ecetesedés, és a penészedés.

A fenti probléma megoldására a Magyar Televízió 1999-ben, az országban egyedülálló fejlesztést hajtott végre. Létrehozták a Filmfelújító Üzemet, ahol a nemzeti kulturális örökség részét képező romló minőségű filmeket restaurálják. A restaurált filmeket ezután átírják filmre, digitális Beta kazettára és VHS-re. A projekt megvalósítója a Műszaki Igazgatóság Fejlesztési és Beruházási Főosztálya.

Sajnos a mágnesszalagok sem képesek hosszabb időre megőrizni a rajtuk tárolt információt a hordozó rétegek öregedése miatt, ugyanis a mágneses réteg leválik a szalagról és a rajta levő információ egyszerűen elvész. Ezek megmentése is rendkívül fontos lenne, mert több százezer órányi műsorról van szó. A megoldást a digitális Beta kazettán való tárolás jelentené, ami viszont hatalmas emberi erőforrást és pénzt igényel.

3.7.1.1. Digitális televíziózás és előzményei a Magyar Televízióban

A technikai fejlődés lehetővé teszi a digitális televíziózás használatát, ezért kell néhány szót szólni róla. A digitális stúdió szabványok a nyolcvanas évek első felében jelentek meg, majd ugyanezen évtized második felétől már megjelentek a hatékony videó tömörítési eljárások. 1990-ben első digitális műsorsugárzó rendszer-javaslat megszületett és a digitális televízió stúdióbeli térhódítása is megkezdődött Magyarországon és szerte a világban. A kilencvenes évek közepétől jellemző a televíziós műsorok digitális terjesztésének gyors felfutása, amely történhet műholdon, kábelon, földfelszínen.

Szintén jelentős változás volt, amikor az informatika már jelentős szerepet játszott a kilencvenes években televíziózásban. Megjelent az off-line, majd on-line nem-lineáris editálás és nagykapacitású videó-szerverek, sokcsatornás hozzáféréssel biztosították a gyorsabb visszakereshetőséget. Ezzel megváltozott a rögzítés egésze, mert videó- és hangjelek felvétele helyett adattárolásról beszélhetünk. Ezen technikák használatát - mint előbb már említettem - nagysebességű telekommunikációs és komputer hálózatok teszik lehetővé, melyeken a többé-kevésbé szabványosított tömörítési eljárással készült fájlformátumok mozoghatnak. Egyes televíziókban szalagos adatrögzítő robotrendszerek vannak, amelyek tulajdonképpen automatikus "play-out" és tartalom-menedzsment rendszerek.

A televíziózásban szemléletváltásra van szükség, a digitális technológia és a hagyományos munkamódszerek segítségével magasabb, "fenntartható" minőség, új művészeti lehetőségek, gyorsabb, egyszerűbb és olcsóbb üzemeltetés. Ez a teljesen újszerű technológia természetesen gyökeresen új szemlélet és munkamódszereket igényel így a munka, gyorsabb, rugalmasabb, hatékonyabb és gazdaságilag kifizetődőbb lesz. Egyszerűbb lesz a tartalom-előállítás, és a tartalomkeresés, menedzselés, valamint a tartalom újra-felhasználás. Az IT-alapú digitális archívum bevezetésével meg kell kísérelni feltárni és hosszú időre hasznosíthatóvá tenni a Magyar Televízióban található anyagokat.

Az MTV-ben ugyanakkor az archívummal kapcsolatban is egyfajta szemléletváltásra van szükség. Eddig a munkafolyamat végén szerepelt az archívum, viszont a jobb szervezés érdekében az archívum központi szerepet kell, hogy játsszon. Vagyis a műsorgyártás minden folyamatában szükséges lehet az archívumhoz fordulni, így az ott dolgozók munkájukkal hatékonyabbá tehetik a folyamatot.

3. 7. 2 Duna Televízió

A Duna Televízió Archívuma 1998-ban kezdte meg működését, és itt is hasonlóan a MTV Rt.-hez két archívum működik.

A központi archívumban a minden saját gyártású műsort archiválnak. Hat műfajcsoportot alakítottak ki: játékfilm, animáció, reklámfilm, dokumentum, élő adás, kevert műfaj. Ezeken a csoportokon belül számos, tartalom szerinti alműfaj található.

Az archiválási folyamat tehát a következő: a szalagtárból elhozzák az adaskazettákat, kézzel leírják a kísérőadatokat a kinyomtatott adatlapra, majd ezeket begépelik és újra kinyomtatják. Ezeket a papírokat őrzik meg. Az archiváláshoz nem használnak time code-t, így a visszakeresés szabadszavas.

Az archivált anyag hosszát csak megbecsülni lehet, mivel a kazettán rögzített anyagok hossza eltérő.

A Híradó archívumában belpolitikai és külpolitikai anyagokat találunk. A szerkesztőségekben létrehozott adástükör a következő adatokat tartalmazza: cím, rövid tartalom, rövid képsorleírás, közelképek, szerkesztőségi adatok, dátum. A beérkezett muszterből az archivátor által kiválasztott vágóképeket archiválják témakörök szerint, adás dátummal és time code-dal. A visszakeresés szabadszavas, földrajzi név, téma és személy szerint.

3. 7.3 RTL Klub

A televízió indulása óta egy Windows alatt működő programmal archiválnak. Ezt használják minden RTL érdekeltségben. Adás, és muszterkazettákat archiválnak vágóképek kinyerése és újrafelhasználhatóság céljából. A kazettát kísérő adatlap a következő információkat tartalmazza: time-code, cím, leírás, dátum, hosszúságot, produkciós forrást, topic, subtopic, kulcsszó.

3. 7.4 TV2

A televízió indulása után háromnegyed évvel indult az archívum, ahol megőrzés folyik, a keletkezett anyagot nem dolgozzák fel. Az adaskazetták adatlapján a következők vannak: cím, készítő, szerkesztő, operatőr, helyszín, tartalom, szereplők, képsor leírása, közeli képek. Körülbelül 130 témát magába foglaló tartalomjegyzékkel dolgoznak, melyből szabadszavas keresést folytatnak.

3. 7.5 Archiválási gyakorlat kisebb televízióknál

A kérdőíves kutatásom során a többi televízió archívumáról kapott kép nagyon vegyes. A régebben működő televízióknál bizonyos szintű archiválás tapasztalható. Rengeteg feldolgozatlan anyaggal rendelkeznek. Több, mint felének nincs visszakereshető archívuma, az adásba került anyagokat csak tárolják, az ORTT szabályozásnak megfelelően, de nem dolgozzák fel. Ennek többféle okot jelöltek meg: emberi erőforrás hiánya, pénzhiány, nemzetközi gyakorlat.

4. NAVA PR TERV

4.1 A PR tervezésről általában

A PR technológiai sorának egyik legfontosabb eleme a PR tevékenység stratégiai és taktikai tervezése. PR tevékenység hatékonyan csak gondosan és jól előkészített intézkedési tervvel végezhető.

Tervezés időintervallumai szempontjából megkülönböztetünk stratégiai, taktikai és akció tervet. A stratégiai terv tartalmazza a szervezet filozófiáját, politikáját, céljait. A taktikai terv alapja a stratégiai terv, mely minden üzenethez hozzárendeli a célcsoportot, amelynek az üzenetet szánják. Az akció terv azoknak az intézkedéseknek a körét tartalmazza, amelyek ahhoz szükségesek, hogy a stratégiai tervben lefektetett irányelvek és szervezeti filozófia a taktikai tervben meghatározott célcsoportok felé az ebben a tervben rögzített PR eszközök segítségével megvalósulhasson.

A Nemzeti Audiovizuális Archívum létrehozása vitathatatlanul rendkívül jelentős esemény a kulturális örökség megőrzésében és közzétételében. Ennek a nagy projektnek az ismertté tétele is hasonlóan nagy fontossággal bír.

A NAVA létrehozásában részt vevő intézményekről mindenképpen szót kell ejteni és meg kell határozni ennek a projektnek helyét a más állami támogatású projektek között.

A helyzet meghatározására primer és szekunder kutatási módszereket használtam. Primer kutatásnak a nem reprezentatív közvéleménykutatást választottam, melynek során 10 televízió csatorna a archívumvezetőjét kérdeztem meg. Mint már az „Archiválási gyakorlat a magyarországi televízióknál” című fejezetben utaltam rá, a kérdőívem során a televízió archívumára és a NAVA-ra vonatkozó kérdéseket is tartalmazott. A PR terv összeállításához a kérdőív negyedik részében kapott válaszokat használtam fel. Szekunder kutatásként pedig az interneten található portál honlapjának figyelését választottam.

Ennek a PR terv készítését jelenleg az indokolja, hogy a NAVA működésében a közeljövőben olyan pillanat érkezik el, amikor egy image-teremtő PR kampány szükséges.

4.2 Helyzetelemzés

A PR terv bemutatása előtt a NAVA-t mutatom be, nagyon röviden, mert dolgozatomban az előző részében már bővebben szoltam a most látható portálról.

Bemutatásom alapját a kibontakozó koncepcióról a 2002 február 28-án tartott szimpóziumon hallott előadások adják. A Budapesti Műszaki Egyetem nyílt napja alkalmával megrendezésre került eseményről van szó.

Az első fontos gondolat, hogy az archívumok létrehozása állami feladat, mert a kulturális örökség megőrzése magánvállalkozásban nem valósítható meg. A világ számos országában láthatunk erre példát. Az Egyesült Államokban például elnöki intézmény irányítja a kutatást, és a költségvetésből jelentős összeget juttatnak erre a célra. Magyarországon a Miniszterelnöki Hivatal Informatikai Kormánybiztosága támogatja többek között a NAVA létrejöttét, így az állami támogatás országunkban is megvalósul.

Napjainkban az információnak egyre fontosabb szerepe van így a kulturális értékek őrzése, ápolása, és az új értékek befogadása, integrálása mellett fontos hogy ebben a digitális korban lehetőség szerint mindenki hozzáférjen a kulturális örökségekhez, a korszerű ismeretanyagokhoz, tudásvagyonhoz. A tudásátadás nagyon fontos, mert manapság már megkövetelt a megújítható tudás, az úgynevezett life-long learning vagyis egy életen át tartó tanulás és az e-tanulás. Ezekhez intelligens archiválásra és nyitott archívumokra van szükség, melyekkel szemben tehát a követelmény, az hogy hozzáférjünk az ismeret- és a kulturális anyagokhoz Számos adattárolási technológiát is meg kell nézni, ezek: a gyűjtés, indexelés, archiválás eszközei, az adat kompatibilitás, konverzió, adatbázis összekapcsolási eszközök és technológiák, multimédiás gyűjtemények reprezentálása, tárolása. Nagy mennyiségű adatállományok használatához szükség van intelligens szemantikus keresőre adatbányászati-technológiákra és tesztkörnyezetre

Második fontos gondolat, amely tulajdonképpen az előzőnek a folytatása a technológiai kihívások a digitális archiválás vonatkozásában. Az információ megőrzésére több generáción keresztül alkalmas módszerek a legegyszerűbbekre korlátozódnak. A hozzáférhető eljárások növekvő mértékben egyre inkább nem felelnek meg egymásnak. Ennek az egyik oka az lehet, hogy az IT piac hibásan is közelítette meg a problémát, mert nem törekedtek egységes szabvány, vagy formátum kidolgozására. Jelenleg még hiányzik a módszer, amivel a technikai eredetű romlást meg lehet állítani, és amely alkalmas a bizonyíthatóan eredeti rekordok megőrzésére. Mivel az ilyen jellegű problémát egyre növekvő mértékben ismeri fel a kormányzat, az egyetem és a piaci szféra így van lehetőség a technikai együttműködési lehetőségekre az elavulás elkerülése. Egyik lehetőség az adatmigráció, vagyis a dokumentumok új formába alakítása. Másik lehetőség az eredeti adatformátumot megtartása és a hozzátartozó eredeti technológiával együtt. Ezzel kapcsolatban elmondható, hogy a már meglévő technológia problémáit állandósítja, ezenkívül a fenntartása és használata is egyre bonyolultabb lesz, illetve a felhasználó betanítása egyre nehezebb egy régi módszerre. Manapság hardver operációs rendszer, szoftver alkalmazás kombinációk ezrei léteznek, amelyek általában nem kompatibilisek egymással. Harmadik lehetőség az adat újraformázása,

új technológiával és úgynevezett önleíró objektumokká alakítás. Fontos kérdés még az eredeti formátumú rekordok megőrzése, viszont az eredeti funkcionalitás gyakran manipulációt is rejt. Általában a technikai elavulásra fókuszál, és nem a rekordok megőrzésére, emellett a rekordok idővel sokfélévé válhatnak és az eredetiség állítása nem lesz igaz. Formátum migrációs módszerek rövidtávú és ad-hoc módszerek és az újabb nem feltétlen ekvivalens a régebbivel. Ezen változtatások az archívum kompetenciáján kívül eshetnek, de figyelmen kívül hagyásuk szükségtelenül bonyolulttá teheti a működést. Ki kell dolgozni az örökös formátum módszerét. Ez azt jelenti, hogy a tartalom, a forma és a kontextus legyen hardver és szoftver-független, és egyszerűen kommunikálható. Ez azt jelenti, hogy nem a formátum és a szerkezet, hanem ezek leírásának módja szabványos és ezzel megengedi a jövő technikáinak alkalmazását, anélkül, hogy a megőrzött objektumot változtatni kellene. Sajnos ezt ma még nem tudja biztosítani az informatika.

Digitális (rekord-) archívum felépítése, egy ilyen intézmény létrehozása és ismertté tétele rendkívül fontos feladat és a PR szakma szempontjából is nagy kihívás az üzenetek megfogalmazása az egyes célcsoportok számára. Mivel a NAVA online platformon működik a magyarországi internetes ellátottságról és az internetezési szokásokról is szót kell ejteni, mielőtt a PR tervet ismertetném.

4.2.1 Internetezési szokások Magyarországon

A magyarországi internet hozzáférés és használat folyamatosan bővül, a hozzáférők száma 1998 óta megduplázódott (776 ezer főről 1 537 ezer főre), csak a legutóbbi félév adatait tekintve is 70 ezer fővel gyarapodott. Az internetezők továbbra is jellemzően inkább a férfiak, a fiatalabbak, fővárosi, jómódú iskolázott rétegekből kikerülők, de a tendenciaszerű vizsgálat rámutatott arra, hogy az internet-hozzáféréssel rendelkezők demográfiai jellemzői közelítenek az alapsokaság, tehát a teljes magyar 14 éven felüli népesség demográfiai jellemzőihez.

Dinamikusan bővül az otthoni hozzáférők tábora, továbbá az egyre bővülő hozzáférői létszám egyre magasabb aránya úgynevezett heavy user, azaz a hetente többször is internetező. Ez a két adat jól jelzi, hogy nemcsak a pusztán lehetőség bővül, hanem a tényleges, egyre intenzívebb és elkötelezettebb használat válik a jellemzővé, és ez a web nyújtotta lehetőségek egyre szélesebb körére is igaz.

Az internet nyújtotta lehetőségek is bővülnek, de ennél is dinamikusabb az egyre több lehetőséget használók fejlődése. A hagyományos levelezés, böngészés mellett már olyan területek is kezdenek teret hódítani, mint a neten bonyolított vásárlás vagy banki szolgáltatás.

4.2.2. Primer kutatás

A visszaérkezett kérdőívek feldolgozását követően az alábbi megállapítások mondhatók el:

Demográfiai adatok értékelése: A megkérdezettek 50%-a 18-35 év közötti, 30%-a 35-55 év közötti 20%-a 55 év feletti.

Szakmai tapasztalat szempontjából a megkérdezettek 40%-a rendelkezik 1-5 illetve 10 évnél több tapasztalattal, 20%-uk tapasztalata 5-10 év közötti. A válaszadók között fele fele arányban vannak közép illetve felsőfokú végzettségűek.

A 0. kérdés volt a legfontosabb a kérdőívben, mert a válaszadóknak közül senki nem jelölte meg, hogy milyen keresőprogram segítségével jutott el a www.nava.hu címre, döntően egyéb forrásból jutott tudomásukra a NAVA pilot projekt. Az egyéb forrásként általában kollégákat vagy ismerősöket jelöltek meg.

4. 2. 3. Szekunder kutatás

Szekunder kutatásra a NAVA portál látogatottságának figyelését használtam. A NAVA portálján jelenleg kilenc letölthető dokumentum található. Ezeket a dokumentumokat feltöltésük óta összesen, mint dolgozatomban előző részében említettem 150-en töltötték le, ami viszonylag nagy szám. Ugyanakkor a portál látogatottságára nézve egyéb adatokat nem tudok adni, mert nincs számláló, vagy olyan link amely a látogatottságot megmutatná.

4.3 . Cél meghatározása

A PR terv készítése előtt a legfontosabb meghatározni, hogy a PR terv elkészítésével végrehajtásával milyen eredményt szeretnénk elérni. A terv végrehajtása után ugyanis fontos szempont lesz az értékelés során, hogy a kitűzött célt elértük-e, illetve mennyire sikerült megvalósítanunk a tervben megfogalmazottakat.

4.3 1. Fő cél:

A Nemzeti Audiovizuális Archívum PR tervének fő célja az ismertség növelése. Mint az előző fejezetekben leírtam a portál nem igazán ismert. Magyarországon ez a projekt az amely a nemzeti kulturális örökség megőrzésével kíván következetesen foglalkozni. Ilyen nagy horderejű és sürgető feladat létrehozásában szerepet vállaló intézményt minél jobban ismertté kell tenni az alább majd részletezett célcsoportok között. Az elért eredmények közzétételével, minél szélesebb körhöz eljuttatni a fejlesztéseket, a szakma jeles képviselőinek megnyerése, a szakmában dolgozók érintettségének növelése.

4.3.2 Mellékcél

A NAVA szakmai körökben már ismert, de a pilot projekt eredményeit ismertté kell tenni. A tervezett tevékenysége sok tekintetben nem egészen előzmény nélküli, de az archiválás mennyiségében, rendszerességében és technológiájában ilyen jellegű intézmény Magyarországon még nem működik. A szakmán kívüli ismertség is rendkívül fontos, hiszen kutatók és diákok is használhatják majd a tervek szerint a NAVA-t. Számukra is ismertté kell tenni ez az intézményt.

4.4 . Célcsoport meghatározása

A célcsoport kiválasztásakor differenciálni kell az elsődleges, másodlagos és harmadlagos célcsoportot is. A NAVA esetében az archívum használatának szempontjából az elsődleges, a másodlagos és a harmadlagos célcsoport jól elkülöníthető.

4.4.1. Elsődleges célcsoport

Magyarországon több intézmény is foglalkozik több különféle jellegű és technikájú audiovizuális dokumentumok gyűjtésével és archiválásával. Ezek az intézmények: Magyar Filmintézet, Magyar Rádió, Országos Széchényi Könyvtár, országos sugárzású televíziók és rádiók. Az előbb felsorolt intézmények tartoznak az elsődleges célcsoportba. A NAVA feladata a következő: gyűjtés, archiválás, közhasznú hozzáférés biztosítása. A gyűjtés folyamatába tud bekapcsolódni az a négy intézet, ahol audiovizuális dokumentumokat, „broadcast” dokumentumokat gyűjtenek és archiválnak, illetve amelyik audiovizuális dokumentum köteles példány gyűjtőhely. Tehát az elsődleges célcsoportot maguk a gyűjtők alkotják.

4. 4. 2. Másodlagos célcsoport

Az Archívum cél szerinti tevékenysége során közkönyvtári feladatot is vállal, azaz az oktatási, tudományos, és ismeretterjesztő szándékú felhasználások érdekében lehetőség szerint mind a katalógushoz, mind az archivált anyagokhoz egyrészt a helyben megtekintést, hozzáférést, és kutatást, másrészt közvetlen, on-line hozzáférést kíván biztosítani iskolák, egyetemek, más könyvtárak, és hasonló közintézmények számára. A másodlagos célcsoportba a közép és főleg a felsőoktatásban tanuló diákok tartoznak, és a kutatók is.

4. 4. 3. Harmadlagos célcsoport

Az Archívum „értéknövelt” szolgáltatásait igénybe vevők jelentik a harmadlagos célcsoportot. Archívumban őrzött anyagok ellenérték fejében, bevételszerzési cézzattal való, bárki számára történő szolgáltatása. Ezen célcsoport az archívumokból újrafelhasználásra kapna, az előbb említett ellenszolgáltatás fejében másolatot az ott tárolt anyagokból. A harmadlagos célcsoportot tehát azon felhasználók adják, akiknek másorkészítéshez anyagra van szükségük és ezt a NAVA-n keresztül kívánják beszerezni.

4.5. Üzenetek

Az üzenetek megfogalmazásakor a NAVA előnyeit, úttörő jellegét a kell elsősorban a felhasználók felé kommunikálni. A nemzeti kulturális örökség ilyen komplex, számos szempontot figyelembe vevő koncepcióját mindenképpen minél szélesebb körben ismertté kell tenni.

Miután az elsődleges, másodlagos és a harmadlagos célcsoport tekintetében mások lehetnek a célok, ezért célszerű, ha az üzenetek célcsoportonként kerülnek megfogalmazásra. Továbbá minden esetben meg kell vizsgálni mind az elsődleges mind a másodlagos mind a harmadlagos célcsoport tagjait, ugyanis előfordulhat, hogy azonos célcsoporton belül az egyes tagok részére különböző üzeneteket kell kommunikálni.

4. 5. 1. Fő üzenet

Az elsődleges célcsoportba az audiovizuális anyagokat gyűjtő intézmények illetve azok dolgozói tartoznak. Számukra a következő az üzenet: A Nemzeti Audiovizuális Archívum Magyarországon egy egyedülálló, előzményekkel nem rendelkező intézmény, amely a nemzeti kulturális örökséget hivatott összegyűjteni, archiválni, digitalizálni és kereshető formában közzétenni. A célcsoport tagjainak ebben a munkában tevékenyen részt kell venni, hogy a kulturális örökségünk 21. századi formában minél szélesebb körben legyen elérhető.

4.5.2. Mellék üzenet

A melléküzeneteket tovább osztottam a másodlagos és a harmadlagos célcsoport alapján. A NAVA-ban majd megtalálható található anyagok, véleményem szerint önmagukban figyelemfelkeltőek, a két célcsoportnál csak a felhasználás célja különbözik.

4.5.2.1.Másodlagos célcsoport

A közép és felsőoktatásban résztvevő diákok, és kutatók számára az üzenet az, hogy ezt a digitális archívumot a napi tanulmányaik, kutatásaik során rendkívül hasznosan tudják használni.

Az archívumban már most is létező taglistába való bejelentkezés után számos lehetőség nyílik meg a felhasználók előtt.

- Kapcsolatteremtés lehetősége
- Tanulás segítése
- Saját szakmában, illetve működési területen való profitálás lehetősége

4.5.2.2. Harmadlagos célcsoport

A harmadlagos célcsoportba azok tartoznak, akik az archívum értéknövelt szolgáltatásait kívánják igénybe venni. Számukra kommunikálandó gondolatok:

- Nagy mennyiségű anyag
- Gyors elérhetőség
- Jó minőségű dokumentumok

4. 6. Eszközök

Az eszközök kiválasztásánál figyelembe kell venni, hogy a PR terv fő célja az ismertség növelés, illetve magának a NAVA-nak a jelentőségének a hangsúlyozása.

4. 6. 1 Fő eszközök:

A World Wide Web, jelentős médium, fontos információtovábbító közeg. Számos előnye van más kommunikációs csatornához képest: interaktivitás lehetősége, gyorsaság, olcsóság, mindig elérhető, állandóan aktualizálható, archiválhatóság, személyes kapcsolattartás lehetősége, mérhető a látogatottság. Dolgozatom előző részében már ismertettem, a Magyarországi internetezési szokásokat, melyből látható volt az internet Magyarországon is rohamosan terjed és a lakosság döntő többsége, vagy a munkahelyén, vagy az otthonában vagy minkét helyen rendelkezik Internet hozzáféréssel. Vagyis az internet megteremtette az információhoz való szabad hozzáférés lehetőségét, oly módon, hogy a világméretű kommunikációban mindenki egyenrangú partnerként vehet részt.

A fentiek fényében a honlap lenne a kommunikáció fő csatornája, de természetesen a honlap önmagában nem elegendő, csupán egy módszer, eszköz a PR eszköztárából. Olyan PR eszköz, mely alacsony költségvetést igényel ugyanakkor nagy határfokot érhet el.

4.6.2. Mellék eszközök.

4.6.2.1. Levelezőlista

A honlaphoz hozzárendelhető számos mellékeszköz. A taglistát jó kezdeményezésnek tartom, viszont egy levelezőlista és esetleg egy fórum indítása a kapcsolatok intenzívebb kiépülését és elmélyülését tenné lehetővé.

4.6.2.2. Hírlevél

A bejelentkezett felhasználók számára mindenképpen hasznos egy heti, vagy havi hírlevél indítása. Ebben az új dokumentumokról, fejlesztésekről, technológiáról lehet szó.

Különböző hírlevelet kapnának az elsődleges, a másodlagos és harmadlagos célcsoport tagjai. A hírlevél indítása előtt egy internetes közvélemény kutatást tartanék, hogy a felhasználók milyen témáról olvasnának szívesen.

4.6.2.3. Szponzorok

Egy Magyarországon elsőként létrejövő audiovizuális könyvtár a potenciális szponzorok számára történő bemutatkozásnak is az egyik kiváló lehetősége lehet. Természetesen a NAVA létrahozóinak körültekintő ismerete szükséges ahhoz, hogy a szponzorok közül kik azok, akik valóban odaillesenek a honlapra. Itt elsősorban arra gondolok, hogy miután ez egy egyedülálló kezdeményezés olyan szponzorokat célszerű fogadni, akik az informatikában a jogban és a oktatásban nagy hírnévvel rendelkeznek.

4.6.2.4. Látogatottság növelése

A www.nava.hu honlap látogatottságának növelését elő lehet segíteni a következő módon: érdemes igénybe venni a Webregiszter (www.webregiszter.hu) szolgáltatásait. Itt kitöltve egy űrlapot a szükséges adatokkal a szolgáltatás megpróbálja regisztrálni az oldalt a megjelölt keresőkben.

4.6.2.5. Sajtómegjelenés

A költségvetés nagyságának pontos ismerete nélkül nehéz megmondani, hogy a televízióban, a rádióban, a nyomtatott sajtóban, illetve az online sajtóban milyen arányban és hogyan jelenjen meg a NAVA.

4.6.2.5.1. Fizetett hirdetések

Mivel a NAVA állami támogatású intézményként fog funkcionálni a fizetett hirdetések megjelentése a nyomtatott sajtóban mindenképpen fontos. Ezzel elérhető az elsődleges célcsoport, a gyűjtők köre. A nyomtatott sajtóból magasan pozicionált illetve

szaklapokban érdemes hirdetni. Ezek a teljesség igénye nélkül: HVG, Figyelő, Népszabadság, Számítástechnika, Chip Magazin. Ezen médiumok online változatában is fontos a hirdetés megjelentetése.

Az internetet is fel lehet használni hirdetésre. Gondolok itt bannerekre, mint eszközre amelyeket olyan honlapokra lehet felhelyezni, amelyet a célcsoportba tartozó személyek gyakran látogatnak. A bannerre kattintva a felhasználó a www.nava.hu oldalra jut.

4.6.2.5.2. PR cikkek

Rövidebb hírek, melyek információt hordoznak minden újságnak érdekesek lehetnek. Az információt hordozó cikkek számos újságban megjelentethetők. Néhány a teljesség igénye nélkül: HVG, 168 óra, Magyar Hírlap, Magyar Nemzet, Napi Gazdaság Napi Magyarország, Népszava, Reuters Magyarország, Világgazdaság és a szaksajtó. Természetesen a PR cikkek a lapok online változatában is megjelenének.

Ezenkívül a csak az interneten létező on-line sajtóban is jelenhetnek meg PR cikkek. Itt az eseményről rövid hírek jelennek meg. Az on-line sajtó nagy előnye, hogy a cikk végén egy link mindig a www.nava.hu honlapra tud mutatni, így aki érdeklődik rögtön tud további információt szerezni és belépőt rendelni. Néhány on-line újság szintén a teljesség igénye nélkül: BTL.hu, Curier, Hunnia.net, Hirkereso.hu, Hirnet.hu, Index.hu, Internetto.hu, Netlap.hu, Origo.hu, PrimOnline.hu.

4.6.2.5.3. Televíziós riportok

A NAVA indulása előtt 1-2 héttel, mikor a sajtó révén ismert lett az esemény az elektronikus médiába is be lehet kerülni. Ekkor már hírértéke van az eseménynek így a három országosan fogható csatorna reggeli beszélgetős műsoraiban lehetőség lesz ismertetni az Audiovizuális Archívum indulásának tényét. Ezt az alkalmat természetesen nem virtuálisan, hanem egy valódi megnyitó ünnepséggel lehetne népszerűsíteni. A médiában dolgozók a televíziós beszélgetésekért cserébe meghívót kapnának erre a rendezvényre. A rendezvény így még nagyobb publicitást kapna.

4.6.2.4.4. Rádiós riportok

A NAVA pilot projekt alakulásáról és az éles üzembe helyezés tényéről érdemes a rádiókat is informálni. Néhány kisebb riport, esetleg hosszabb beszélgetés leadása néhány országos, magasan pozicionált rádióban szintén tovább növelné az ismertséget. Így, minden

fejlesztésről, tanulmány elészültéről, konferenciáról, mint hírértékű eseményről lehet beszámolni.

4. 7. A PR terv megvalósításához szükséges idő- és költségterv

A következőkben az egyes megjelenési lehetőségekre, módszerekre vonatkozóan nagy vonalakban ismertetem, hogy azokat az idő függvényében mikor kell, illetve mikor célszerű végrehajtani. Továbbá az egyes akciók megvalósításához szükséges költségtervet mutatom be.

4.7.1. Kormányzati és szakmai támogatás

Miután a NAVA-t, mint egyedülálló intézményt a kormányzati körök is támogatják fontos a folyamatos támogatás és együttműködés. A fizetett hirdetések megjelentetésének koordinálására gondolok itt. Az ORTT, a MEH és a NKÖM honlapján is el lehet helyezni linket. A költségvetés nagymértékben csökkenthető azáltal, hogy a szaksajtóban PR cikkek jelennének meg.

4.7.2. A megvalósításhoz szükséges idő

A NAVA éles üzembe helyezéséről még nincsenek pontos információk. A PR terv végrehajtásához az indulás előtt hat hónappal érdemes nekikezdeni.

IDŐ	-6 hónap	-5 hónap	-4 hónap	-3 hónap	-2 hónap	-1 hónap	NAVA indulása
ESZKÖZ							
Sajtó	X	X	X	X	X	X	X
Online sajtó		X	X	X	X	X	X
Televízió	X		X		X		X
Rádió		X		X		X	X
Internet	X	X	X	X	X	X	X

10. ábra A PR terv végrehajtásához szükséges időkeret

4.8 Összegzés

A Nemzeti Audiovizuális Archívum magyarországi kulturális örökség megőrzésében kulcsfontosságú intézmény. Ezért a létrehozása, illetve üzembe helyezése Magyarország történetében rendkívül kiemelkedő fontosságú esemény, ezért a kommunikálása is jól megtervezett, és körültekintő kell, hogy legyen.

4.9 Értékelés

A PR terv végrehajtása során és már közben is fontos, hogy a tervet pontosan kövessük. Miután a terv végrehajtása megtörtént, fontos az események értékelése. A PR kampány hatásosságát szintén lehet közvélemény kutatással mérni, illetve a levelezőlistán és a fórumon leírt véleményeket is figyelembe kell venni.

Természetesen szükséges értékelni a PR tervet és az esetleges tanulságokat is levonni.

5. ÖSSZEFOGLALÁS

A Magyar Audiovizuális Archívum PR tervének ismertetést követően csupán a lényeges következtetések és megállapítások összegzése, maradt hátra, melyeket kutatásom során megismertem. Miután a NAVA pilot projekt által megfogalmazott célok a nemzeti kulturális vagyon megőrzését és mások számára való elérhetőségét jelentik működésük során, ebből az következik, hogy a PR eszközöket, módszereket minden esetben körültekintően kell meghatározni.

Azt hiszem, hogy a dolgozatomban leírtak alapján elmondhatom: a magyarországi és határon túli audiovizuális anyagok, mint kulturális magyar értékek megmentése érdekében mind magyarországi, viszonyok között egyedülálló célt tűztek ki.

Bejegyzésül arra kérem e sorok olvasóit Ön is látogassa meg a www.nava.hu címet és személyesen is ismerkedjen meg a NAVA működési modelljével. Ha a Nemzeti Audiovizuális Könyvtár elnyerte tetszését kérem, ajánlja Ön is ismerőseinek, barátainak.

6. Mellékletek

1. számú melléklet:

Telefonos megkeresés szövege:

Galyó Tünde vagyok a Budapesti Gazdasági Főiskola Külkereskedelmi Karának végzős hallgatója. Elektronikus archívumok Magyarországon 2002-ben címmel készíték szakdolgozatot. Az országos lefedettségű televíziós csatornák között végzek egy nem reprezentatív közvélemény kutatást. Kérdőívem négy részből áll: televíziós csatorna adatai, TV csatorna adatai, személyes adatok, archiválási gyakorlat a Televíziónál. A negyedik rész a NAVA-ra vonatkozik. A közvéleménykutatások eredményeinek feldolgozásához demográfiai jellemzők is szükségesek, ezért tartalmaz a kérdőív az Ön személyére vonatkozó adatokat is. Személyes adatait természetesen szigorúan bizalmasan fogom kezelni. A kérdőív kitöltését személyesen szeretném lebonyolítani.

Kérem beszéljünk meg egy időpontot, amikor felkereshetem Önt, hogy választ kapjak kérdéseimre. A kérdőívben szereplő adatok feldolgozása után a kapott válaszok nem lesznek kapcsolhatóak a televízióhoz. A válaszok abban segítenek, hogy teljesebb képet kapjak a magyarországi televíziók archiválási gyakorlatáról, és ezenkívül egy PR terv alapját fogják képezni. Köszönöm, hogy válaszadásával támogatja munkámat.

2. számú melléklet

Kérdőív:

I. TV csatornára vonatkozó adatok:

TV csatorna:

Név:

Beosztás:

II. Személyes adatok: (további felhasználásra nem kerülnek)

Végzettség:

Szakmai tapasztalat

Életkora: 18-35 év között

35-55 év között

55 év felett

III. Archívum felépítése

Archívum felépítésének kezdete:

Archívum szervezeti felépítése:

Archívumban dolgozók száma:

Archiválás szempontjai

Visszakereshetőség szempontjai

Tárol audiovizuális anyagok mennyisége

Tárolás módja

IV. NAVA-ra vonatkozó kérdések

Az egyes kérdésekre adandó válaszát a megfelelő szó előtt X-el szíveskedjen jelölni vagy a kérdés után írja be a válaszát.

0. Hallott-e már a NAVA-ról	igen	nem
1. Tudja-e, hogy.....		
a NAVA létrehozása miért fontos	igen	nem
a NAVA építését ki végzi	igen	nem
a NAVA-n hogyan lehet elhelyezheti anyagot?	igen	nem
a NAVA munkatársaihoz milyen igénnyel fordulhat ?	igen	nem
a NAVA-ban található anyagok milyen elv alapján rendezettek?	igen	nem

2. Amennyiben böngészés során talált rá a www.nava.hu címre kérem, nevezze meg a konkrét honlapot, keresőprogramot, amely segítségével eljutott a NAVA honlapjára.

.....

3. Amennyiben ismeri a www.nava.hu. címet, jelölje meg aláhúzással azt a forrást ahonnan az információ származott. Ha a média konkrét nevére is emlékszik, kérem, azt is írja alá.

televízió; rádió újság link ismerős, barát, kolléga egyéb

.....

4. Milyen gyakorisággal keresné fel a NAVA-t ?

szinte napi rendszerességgel
hetente kettő-három alkalommal
havonta többször
évente néhányszor
egyetlen egyszer

5. Milyen célból keresné meg a NAVA-t ?

konkrét keresési céllal
általános érdeklődés
újdonságok iránti érdeklődés
egyéb

6. Ismer-e a NAVA-n kívül más - audiovizuális könyvtárat igen nem

7. Milyen szempont, megfontolás, egyéb kritérium alapján választaná a NAVA-t vagy más elektronikus könyvtárat ?

.....

8. Kérem, hogy véleménye alapján rangsorolja az ismert elektronikus könyvtárakat.

.....

.....

.....

9. Miben szeretné, hogy támogatást nyújtson Önnek a NAVA ?

tanulás
konkrét AV felvétel utáni keresés
kutatás, tudományos munka
napi munka
egyéb

7. SZAKIRODALOM:

Nyomtatott könyv:

1. A tudás társadalma Stratégiakutató Intézet (2002)
2. Eszes István-Bányai Edit: Online Marketing Műszaki könyvkiadó (2002)

Internetről letöltött dokumentumok:

1. www.mek.iif.hu
2. www.mek.oszk.hu/iroda/mekstrat.rtf
3. <http://www.mek.iif.hu/porta/szint/human/szepirod/magyar/nyugat/html/index.html>
www.nava.hu honlapról:
4. NAVA portál leírás (pdf)
5. NAVA pilot projekt előtanulmány (pdf)
6. A NAVA története (pdf)
7. Digitális archívum kézikönyv (pdf)
8. Virage sikersztorik: NAVA (pdf) (angol)
9. NAVA pilot projekt előtanulmány mellékletek (pdf)
10. NAVA portál leírás (doc)
11. Konferencia szórólap (pdf)

Szimpózium 2002, február 28

1. Ágoston György: Digitális televízió, digitális archívumok
2. Dr. Magyar Gábor: A digitális archiválás nagy technológiai kihívásai
3. Dr. Risztics Péter: Tudás és kultúra a digitális korban